Publicație lunară editată de DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY

DACIA magazin

Director fondator: Dr. Napoleon Săvescu

Nr. 18 - decembrie 2004

KOGAION, de la mit la realitate

Al VI-lea Congres Internațional de Dacologie

Pentru lichidarea unui popor se începe prin a-i altera, a-i șterge memoria: îi distrugi cărțile, cultura, religia, istoria și apoi vine altcineva îi va scrie alte cărți îi va da altă religie, altă cultură îi va inventa o altă istorie (de origine latină ori slavică după momentul politic). Între timp poporul începe să uite ceea ce este sau ceea ce a fost, iar cei din jur vor uita și mai repede: limba nu va mai fi decât un simplu element de folclor care, mai devreme sau mai târziu, va muri de moarte naturală. Noile forme istorice vor aduce elemente și simboluri noi de adorație care le vor îndepărta pe cele vechi. Din vechiul start spiritual vor rămâne undeva la un etaj inferior al cunoașterii, numai câteva cuvinte, expresii, tradiții, impresii, fragmente, nume de localități, munți și ape, fără un înțeles aparent. Formele vechi care cândva, au ocupat valența transcedentalului vor fi deplasate de formele noi care vor dicta componența și funcțiile «noului popor» așa cum s-a întîmplat cu noi.

Dr. NAPOLEON SĂVESCU

SUMAR

Noi nu suntem urmaşii Romei – Dr.Napoleon Savescu *pag.2*

Geto-dacii popor de referinţă – Prof. Viorica Enăchiuc *pag. 6*

Aşezările dacilor-Costeşti – Vladimir Brilinsky *pag. 8*

Plăcuţele de plumb de la Sinaia – Adrian Bucurescu *pag. 12*

Reprezentări statuare ale lui Decebal – Dr.Leonard Velcescu *pag. 14*

Cine sunt Basarabii – prof Maria Ciornei *pag. 18*

Unirea Bucovinei cu patria mamă – pr.Cezar Vasiliu *pag. 22*

Comoara lui decebal – prof. Gligor Haşa *pag. 24*

Transilvania inima eternei Daco – Românii *pag. 27*

Zamolxis primul legiuitor al geţilor – Carolus Lundius *pag. 31*

EDITORIAL

KOGAION, DE LA MIT LA REALITATE

Vladimir Brilinsky

Au trecut 6 ani decând titlul unei cărţi avea să scuture prăfuitele concepţii despre naşterea poporului român.Mitul tradiţionalei încrucişări dintre cuceritorii romani şi femeile dace, având ca rezultat plămădirea neamului românesc, avea să se clatine periculos, atunci când, cu pasiune dusă la extrem,cu răbdare şi cu dăruire, doctorul Napoleon Săvescu avea să-şi intituleze rezultatul muncii sale de o viaţă, pe cât de simplu pe atât de grăitor „NOI NU SUNTEM URMAŞII ROMEI“.Astfel suna titlul unei cărţi, care avea să stârnească un munte de controverse. Istoricii tradiţionalişti au sărit ca arşi la auzul unor astfel de cuvinte considerate o erezie, încă de pe „vremea roşie“, când istoria era ridicată la rang de troc politic.Munca lor de o viaţă se vedea ameninţată de noile dar atât de vechile teorii ale realei origini a poporului român. Alţi istorici care avuseseră curajul să cârtească în acele vremuri despre originea preponderent dacică a poporului român şi care fuseseră pedepsiţi pentru îndrăzneală, răsuflau uşuraţi şi priveau cu încredere acest demers. Destul de repede, în jurul ideii că noi nu suntem urmaşii Romei s-au strâns oameni de diferite categorii sociale, pregătiţi în specialităţi diferite, cu vârste diferite, cu toţi având în comun respectul faţă de adevărata istorie a neamului şi aşa cum minunat spune doctorul Nick Stoian, faţă de spaţiul de geneză a poporului nostru dac. Aşa s-a născut ideea organizării Congreselor de dacologie.Organizate anual, de cinci ani încoace, la început mai timid şi cu inerentele scăpări ale oricărui lucru nou, congresele au devenit de la o ediţie la alta tot mai puternice şi mai credibile, onorate de nume de prestigiu ale istoriografiei româneşti şi străine.S-au numit pe rând ***Sarmisegetusa 2000, Burebista 2001, Nicolae Densusianu 2002, Tărtăria 2003 şi Civilizaţia Dunăreană- Rădăcini 2004.*** Trei monumente de referinţă ale istoriei noastre, Statuia regelui Burebista, bustul lui Nicolae Densuşianu şi monumentul scrisului de la Tărtăria, au rămas pentru mai târziu mărturii ale respectului pe care organizatorii congreselor l-au avut şi îl au faţă de realele valori ale istoriei noastre.Anul acesta este rândul Kogaionului să-şi dea numele congresului cu numărul 6. Muntele Sfânt al dacilor a stârnit multe controverse şi va mai stârni mult timp de-acum încolo.Sfinxul din Bucegi, Muntele Godeanu, Ceahlăul, Vârful Gugu,sau chiar Sarmisegetusa sunt numai câteva locaţii careşi dispută dreptul de proprietate asupra Kogaionului. La fel şi rolul acestui Munte Sfânt în spiritualitatea dacică este diferit în părerile unora sau altora.

Si probabil aceste divergenţe vor continua.Important este însă ca dezbaterea de idei să rămână departe de patimi şi cât mai aproape de cercetarea ştiinţifică pluridisciplinară. Acesta este dezideratul ***Congresului Internaţional de Dacologie Kogaion 2005 .***

Beneficiind de o echipă organizatorică, faţă de ediţiile anterioare infuzată puternic de tinereţe şi entuziasm, cu un colectiv ştiinţific onorant şi competent, cu participări din toate colţurile lumii,congresul acestui an se vrea un nou moment de referinţă în descoperirea istoriei pierdute a dacilor.

Istoria neştiută a românilor

NOI NU SUNTEM URMAŞII ROMEI

• *Dr. Napoleon Săvescu*

CUCERIREA SUMERULUI (IRAKULUI) DE CĂTRE CARPATO-DUNĂRENI

De la noi a început scrisul!

Aceiaşi pelasgi, arieni, carpato-danubieni nu numai că au cucerit toată Europa şi au populat-o, dar s-au risipit spre Răsărit pătrunzând prin nord-vestul Chinei (vezi mumiile de la Tarim Bassin), continuându-şi drumul până în insulele Japoniei, ori coborând în sudul Asiei şi cucerind India (vezi măcelul de la Mohendjo-Harappa). Faptul că au cucerit Anatolia (vezi poporul hittit), Asia Mică (ramanii troieni), nordul Africii (ga-ramanii) nu înseamnă că ei s-au oprit aici.

Faptul că au cucerit Sumerul, Mesopotamia, (zona Irakului de azi), aducând cu ei prima scriere, cea pictografică, a fost confirmat şi prin descoperirea celor trei tăbliţe de lut de la Tărtăria – pe râul Mureş, în anul 1961.

În anul 1877 un diplomat francez, Ernest de Sarzec, viceconsul în portul Basra din Capul Golfului Persic, va descoperi o civilizaţie uitată acolo, pe teritoriul Irakului de azi. Cu un serviciu plictisitor, obosit de călărit, vânat de păsări ori alte animale sălbatice, Sarzec, care îşi crease un „apetit" arheologic prin serviciile avute în Egipt şi Etiopia, este anunţat de un director al unui oficiu poştal francez de existenţa în zona numită Tellon, cam la 155 de mile sud-est de Bagdad, a unor inscripţii antice ciudate pe cărămizi, împreună cu corpul unei statui umane. Sarzec, intrigat şi având probabil spiritul aventurierului gata de orice, va fugi până la Tellon, va angaja localnici şi săpăturile vor începe, „uitând" să-şi anunţe superiorii francezi ori să ceară permisiunea autorităţilor otomane locale. El îşi va face o colecţie personală de figurine, cilindri, peceţi, tablete cu inscripţii ciudate pe care „harnic" le va transporta în Franţa pentru a le vinde muzeului Louvre în anul 1881 pentru suma de 130.000 franci. Chiar dacă experţii muzeului nu au realizat pe moment ce achiziţionaseră, ei îşi vor da seama mai târziu. Aveau în mâinile lor obiecte ce aparţineau unei societăţi mai vechi ca cea babiloniană ori assiriană care îi urmase. Ei aveau în mâinile lor civilizaţia sumeriană, veche de 6.000 de ani. Exhumarea civilizaţiei sumeriene, carpato-danubiene, găsirea unor tăbliţe de lut care se fapt reprezentau o întreagă bibliotecă a antichităţii, va deschide o uşă spre trecutul îndepărtat al omenirii. Dar ce era cel mai important la aceşti sumerieni era faptul că ştiau să scrie. Aparent aceşti sumerieni au sosit în două etape în acel spaţiu dintre fluviile Tigru şi Eufrat, suprapunându-se peste o populaţie aşa-numită presumeriană, negroidă descoperită în urma săpăturilor lui Leonard Woolley, în 1929. Ei, sumerienii, aveau o legendă despre Potop unde eroul principal Ziu-Sudra hotărăşte să se aşeze pe pământul „Dilmun", de unde răsare soarele, indirect arătând că el venea dinspre apus. Legenda acestui potop şi a eroului său Ziu-Sudra (cuvânt arian compus; Zeul Sudra), a fost găsită în templul de la Nippur, printre 35.000 de tăbliţe de lut, având înscrisă această poveste. Meritul de a le fi descifrat i-a revenit lui Sir Henry Rawlinson, în 1880. Legenda Potopului şi a supravieţuitorului lui va fi preluată după câteva mii de ani de predecesorii lui semitici babilonieni şi asirieni. Supravieţuitorul Potopului se va numi Ut-Napishtim, care îi va spune povestea lui Gilgamesh.

Potopul descris de Ziu-Sudra se presupune că s-a întâmplat în anul 4250 î.d.H. Mai avem şi versiunea Hibru, a Potopului, „preluată" (ca să nu zicem furată) din legendele Mesopotamiei, pe care o găsim în Biblie. Dar, ca şi la sumerieni, găsim legenda Potopului şi la… vedici. Astfel, în Book III, Brahmanism, Ch.I, The Early Vedic Religion, p.189, în Sata Patha-Brahmana, găsim cea mai timpurie descriere a Potopului, unde Manu, un OM sfânt, a fost anunţat de către un peşte despre potopul care va mătura toate animalele şi toţi oamenii de pe Pământ. El, Manu, va construi o corabie pe care se va salva de Potop. Aceasta îl va purta dincolo de munte, iar când Potopul va dispare, El va fi singurul supravieţuitor, singurul OM lăsat pe Pământ. O fiică se va naşte, în mod misterios şi, în final, lumea va fi repopulată cu fiii lui Manu (vezi www.talkoriginis.org/faqs/faqmeritt/flood.html). Aşa că mitul Potopului apare la început la vedici şi sumerieni, fiind „împrumutat" de babilonieni, evrei şi creştini. Şi dacă ne luăm după

Biblie, Potopul a avut loc în 2000 î.d.H., când piramidele egiptene existau deja. De ce oare Potopul nu le-a afectat, nu a lăsat nici o urmă pe ele! Dar să revenim la Tartaria şi la originea poporului cuceritor al Sumerului.

Cam la 20 km de Tărtăria se află colina Turdaş. Îmi amintesc, copil fiind, când tatăl meu făcea măsurători topografice în acea zonă, sătenii fiind foarte mândri de secretele şi misterele locurilor. Când săpăturile arheologice păreau că luaseră sfârşit, şi că nimic nou nu mai era de găsit în zona Tărtăriei, iată că deodată se descoperă, în stratul cel mai de jos al colinei, o groapă umplută cu cenuşă. Pe fundul acesteia se găseau două statuete ale unor idoli străvechi şi uitaţi, o brăţară din scoici marine şi trei tăbliţe de lut, micuţe, acoperite cu nişte „mâzgăliturі". Alături de acestea se găseau oasele dezmembrate şi arse ale unui adult. Surpriza nu a fost numai la găsirea acestor lucruri, ci după cercetarea acestor tăbliţe cu carbon radioactiv C14. Tehnica utilizării C14 pentru datarea unor obiecte arheologice aparţine profesorului american Willard Libby de la Universitatea din Chicago, pentru care a primit şi Premiul Nobel. Metoda lui este destul de precisă, având o eroare de numai +50-100 de ani. Astfel tăbliţele cu scrierea pictografică au fost evaluate ca aparţinând anilor 5300-5200 î.d.H., însemnând, de fapt, mai mult de 700 ani vechime, aparţinând culturii carpato-dunărene Vincea-Turdaş.

Trebuie să menţionăm şi numele descoperitorului acestor tăbliţe – dl. Nicolae Vlasa. După părerea cercetătoarei americane Matija Gimbutas ele au „revoluţionat concepţia privind apariţia scrisului fiind considerate primul mesaj scris în istoria omenirii, cu 1.000 de ani înaintea „primelor" tăbliţe scrise sumeriene. Faptul că Europa a început la noi, în Balcani, nu mai este un secret pentru nimeni, faptul că prima roată s-a descoperit tot pe teritoriul nostru carpato-danubian (în zona Ungariei de azi) de asemeni nu este ceva nou, dar că prima scriere apărută în lume ne aparţine tot nouă, carpato-danubienilor, pentru unii a fost mult prea mult. Nu este simplu să ridici vălul a 7000 de ani şi să spui: De la noi a început Europa să existe. De la noi a început scrisul în lume; noi suntem adevăraţii părinţi ai Europei de azi.

Tăceau martorii străvechiului ritual, al adultului ars lângă doi idoli, dar vor tăcea şi inscripţiile de pe tăbliţe? Poetul rus Andrei Nadirov din Leningrad, orientalist de pregătire, a scris, având o imaginaţie şi inspiraţie unică, o frumoasă şi sensibilă poezie:

„*O timp străbun – a ta stihie*
S-a potolit gonind prin hău,
Strig: unde eşti tu Tărtărie?
Prin vremuri n-aud răspunsul tău.
Se-ascunde gându-n depărtare
Deşertul uitării, mut
Dar a-nviat a ta chemare
În micul şi-mpietritul lut.
El a sosit ca ciocârlia
Solia fraţilor pre-daci
Nu, n-ai pierit în veşnicia
Care-i ucide pe cei dragi
Aud iar glasul Tărtăriei
Un colţ de val e deştrămat
Şi caut a ei slavă vie
Ce încă nu a răsunat"

Monumentul ridicat în anul 2003 de Fundaţia Dacia Revival International la Tărtăria cu prilejul celui de-al IV-lea Congres Internaţional de Dacologie

Să-i mulţumim poetului rus, Andrei Nadirov, şi nu numai lui. Să nu-l uităm pe arheologul rus V. Titov care crede că scrierea primitivă din ţările Egeene (Mării Tracice) îşi are originea în Balcanii mileniului IV d.H. şi nu a apărut sub influenţa îndepărtatei ţări Sumer, dintre cele două râuri, Tigru şi Eufrat. În cartea sa „De la Tărtăria la Ţara Luanei" dl. Paul Lazăr Tonciulescu (de unde am luat şi traducerea poeziei de mai sus) spune „şi pe deasupra este cunoscut că creatorii culturii balcanice Vincea, în mileniul V î.d.H, au trecut prin Asia Mică în Kurdistan şi Huzistan, unde în acea vreme se stabiliseră pre-sumerienii".

Academicianul bulgar Vladimir I. Georgiev, într-un interviu publicat în revista „Magazin istoric" #3/1972 despre originea scrisului: „*Mesopotamia sau sud-estul Europei*", face următoarele precizări: „tăbliţele de la Tărtăria sunt cu un mileniu mai vechi decât monumentele scrierii sumeriene. Dcaă în toate cele trei cazuri (n.n. – tăbliţele de pe Mureş – Tărtăria şi cele din Bulgaria de la Karanovo şi Gracialniţa) este vorba de scris, atunci se impune o concluzie surprinzătoare: avem de-a face cu cea mai veche scriere din lume".

Din nou trebuie să le mulţumim savanţilor ruşi, respectiv lui Boris Pterov care în anul 1975 a publicat în nr.12 al revistei „Tehnica Tineretului" şi în volumul „Tainele veacurilor", Moscova, 1975, p.171-179 – articolul „*Cuvintele vii ale Tărtăriei*", în care traducea scrierea ideografică de pe tăbliţa rotundă, pornind de la echivalentele sumeriene.

Dar au fost şi alţii ca sumerogul german Adam Falkenstein care a scris că Tărtăria ar fi apărut sub influenţa

Sumerului!!!

Ori altul ca M.C. Hood care susținea că „negustorii sumerieni“ au vizitat pe vremuri Transilvania (?!) şi că tăbliţele acestora au fost copiate de „băştinaşi“. Toate ar fi fost bune, dar, cum poți copia ceva ce nu există încă, scrierea sumeriană apărând 1.000 de ani mai târziu, iar carbonul radioactiv C-14 putând face „greşeli“ numai de +/-50-100 de ani.

Alți „specialişti“ şi mai puțin inspirați au legat scrierea de la Tărtăria de cea cretană, dar aceasta din urmă va trebui să mai aştepte 2.000 de ani până să apară! Sumerologul rus Boris Petroiv redă un tabel asemănător celor de la Tărtăria pe care-l voi completa cu anii apariției lor.

Un alt sumerolog rus, A. Kifisin, a publicat în aceeaşi revistă „*Tehnica Molodioji*“ noi date precum şi o hartă special întocmită, privind influența pe care au exercitat-o asupra lumii antice, şi în special asupra vechii Elade, Egiptului, Sumerului şi Chinei, cultura carpato-dunăreană. Dacă comparăm harta acestuia cu acea a lui Gordon Childe „*The Aryans – The History of civilization*“ 1993 – Barnes & Noble, p.176-177, vedem că alții trebuie să ne descopere istoria formidabilă pe care o avem, dar refuzăm să o cunoaştem.

Cercetătoarea americană Marija Gimbutas consideră că apariția acestei culturi aparținând Neoliticului formează vechea cultură europeană, pe care o situează între 7.500-3.500 î.d.H. cu o populație „pre indo-europeană“ şi care cunoaşte apogeul dezvoltării sale între anii 5.000-4.000 î.d.H.

Acelaşi A. Kifisin spune că apariția pe neaşteptate, într-o formă pe deplin dezvoltată, a scrierii sumeriene la sfârşitul mileniului IV î.d.H., indică faptul că ea trebuie să se fi format în altă parte (pe teritoriul nostru – n.a.).

În nr. 8/1980 a revistei „Convorbiri literare“ Ariton Vraciu, în articolul intitulat „Limba şi scrierea tracodacilor“ spune că „semne identice celor de la Vincea au fost descoperite la Troia“. Aşa că, oricât ar apărea de paradoxal, inventatorii scrierii sumeriene nu au fost sumerienii ci carpato-danubienii din zona Transilvaniei.

Dar să vedem cum au fost interpretate scrierile pictografice de pe tăbliţele Tărtăriei.

1.Simbolul de doi țapi având între ei un spic ar reprezenta bunăstarea obştei care se ocupa de agricultură şi creşterea animalelor.

2.A doua tăbliță, cea împărțită în linii orizontale şi verticale, avea în fiecare sector zgâriate diferite imagini simbolistice, care au fost considerate „totemuri“. Dacă comparăm desenele de pe tăbliţa noastră cu cele de pe vasul ritual găsit la Dejamet-Nasra, vom remarca similitudinea dintre ei. Pe cea sumeriană găsim un animal (un ied?), un scorpion, un cap de om sau zeu, un peşte, o construcție ciudată şi, în sfârşit, o pasăre. Inscripția trebuie citită circular, în jurul găurii tăbliței şi în sensul invers acelor de ceasornic. Totemurile tăbliței #2 de la Tărtăria sunt aranjate în aceeaşi ordine. Să fie o simplă coincidență grafică? Să nu uităm că semnele enigmatice scrierii proto indiene de la Harappa sunt similare cu cele din Insula Paştelui, scrierea Kohau-Rongo-Rongo. Nu cumva toate acestea au o origine comună, iar răspunsul este faptul că avem de-a face cu migrarea carpato-dunăreană în diferite etape ale vieții peste tot în lume?

3.A treia tăbliță de la Tărtăria, cea rotundă, se pare că este de excepție. Ea a fost identificată ca scriere sumeriană, având scrise pe ea următoarele:

„4.NUN.KA.SA.UGULA.PI.I-DIM.KARA.I“ tradus ar însemna: „De către cele patru conducătoare(,) pentru chipul Zeului Şaue (,) cel mai în vârstă (preot suprem) (în virtutea) adâncei înțelepciuni (,) a fost ars“. La sumerieni, în cinstea marelui zeu Şaue, preotul suprem când îşi termina anii de conducere era ars.

În documentele de la Djamet-Nasra se menționează cele patru surori preotese care se aflau fiecare în fruntea unui grup tribal. Aşadar, la Tărtăria s-a găsit trupul unui sacerdot, preot al cultului zeului Şaue, ars.

Ce legături să avem noi cu acest cult, dar cu acest straniu zeu Şaue?

Ce caută el pe meleagurile noas-

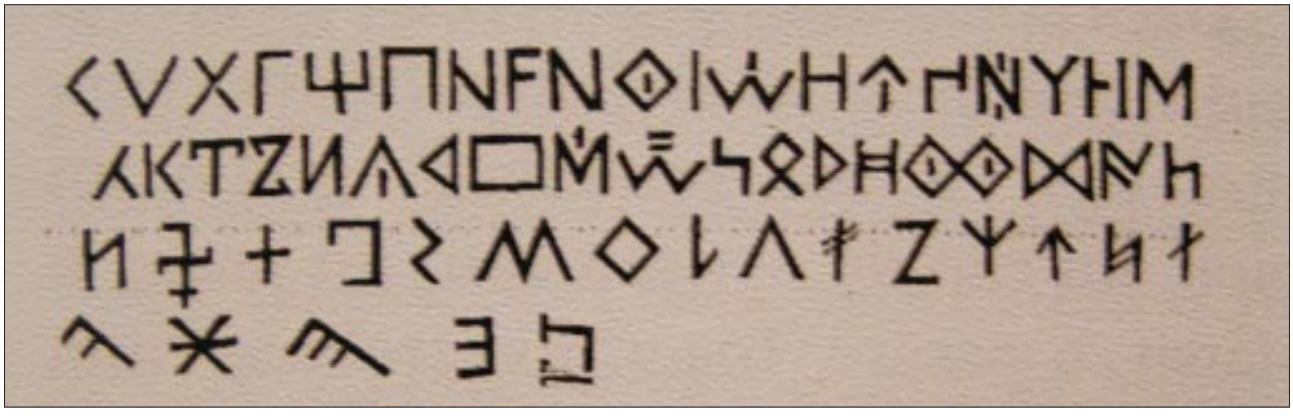

Unul din cele mai vechi alfabete de pe teritoriul nostru este cel al plutaşilor de pe Bistrița, aşa cum ni-l prezintă Nicolae Densusianu în memorabila sa lucrare Dacia Preistorică.

tre cu 1.000 de ani înainte de a-şi face apariţia în Summer (Mesopotamia – zona Irakului de azi?).

Dar, cum se spune, cine caută găseşte. Să vedem ce putem noi găsi acasă, în Ardeal! Azi, numele lui se găseşte peste tot în zona adiacentă Tărtăriei şi numai acolo. Acelaşi prodigios scriitor, P.L. Tonciulescu, publică şi o hartă cu titlul „Urmele zeului Şaue“, din care menţionez:

Pe Valea Mureşului, la sud de Turdaş, găsim satul Şăuleşti.

La nord de Tărtăria, tot pe malul stând al Mureşului, avem satul Şeuşa;

Mai la nord întâlnim Şeulia de Mureş, tot înspre nord găsim satul Şauşa, comuna Ungheni (fosta Şauşa de Câmpie) (aşa le place urmaşilor carpato-danubieni, românii de astăzi, să schimbe unele nume de comune, sate, care pentru ei nu mai au nici un interes!)

În dreptul satului Şeulia de Mureş pe partea dreaptă, se varsă în Mureş râul Luduş, care are afluent pârâul Şaulia.

Între izvoarele Crişului Repede şi ale pârâului Căpuşu (afluent al Someşului Mic) avem satul Şaulia.

În judeţul Bihor, comuna Nojorid, avem satul Şauaeu.

Şi, dacă ne deplasăm spre Bistriţa-Năsăud, lângă comuna Uriu găsim satul Ili-Şua.

Pe valea râului Şieu, între izvoare şi confluenţa cu Someşul Mare, „ploaă“ cu tot felul de variante ale numelui marelui zeu „sumerian“ (?) ca: Şieut, Şieu-Măgheruş, Şieu-Magheruş-Vale, Cristur-Şieu, Şieu-Odorhei, Şieu Sfântul şi tot aşa până sus în Nord, spre Tisa.

Descoperim nume româneşti fără sens care, în antichitate, 7.000 de ani în urmă, îşi aveau sensul lor. Aşa că, teoria neştiinţifică lansată de unii cercetători sumerieni privind originea sumeriană a tăbliţelor de la Tărtăria, „copiate“ ori „uitate“ de un negustor sumerian rătăcit prin Transilvania

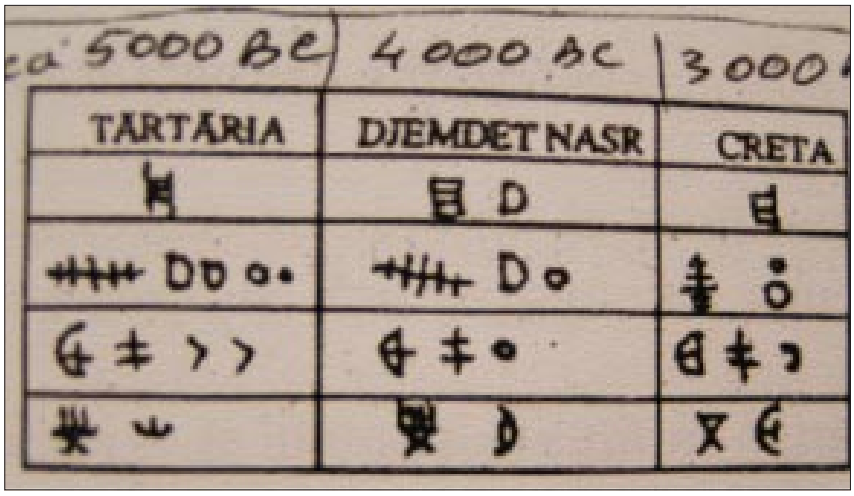

Elemente de scriere datate în perioade şi locuri diferite

acum 7.000 de ani, cu 1.000 de ani înaintea naşterii Sumerului, este eronată (ca să spunem frumos). Faptul că în Ardealul nostru zeul Sumerului, Şaue, a fost la el acasă cu o mie de ani înainte de a apare în Mesopotamia – Sumer, nu face decât să arate migrarea carpato-danubienilor spre acele locuri. Este ciudat faptul că ei, sumerienii, ştiau să prelucreze aurul, metal care nu se găseşte în această zonă. În schimb, îl găsim (sau mai bine zis, îl găseam) din belşug la noi acasă. Tracii au fost cei mai mari meşteri aurari ai antichităţii. Tot ei, sumerienii, au introdus roata şi carul, găsite în Europa pe teritoriul Daciei, ca fiind plecate de aici.

Sumerienii, precum cealaltă ramură carpato-danubiană-ariană, care va cotropi India, erau albi, adorau ca zeu pe Şaue, în timp ce populaţia cotropită, negroidă – vor fi numiţi „Sag-gig“ capete negre, avea ca zeiţă pe „Gula“.

Dar să vedem dacă, de acum 7.000 de ani mai putem găsi cuvinte asemănătoare, româno-sumeriene: agar-ogor, annu-timp (an), ap-apa, ara – a strivi, aradu-sclav (argat), bahar-olar (pahar), Bau Bau – soţia regelui războiului, buluuh – a pleca în grabă (buluc), butuk-ruptură (butuc), dur – cetate de piatră, hidu – paznic de noapte (haiduc), la-la, lu-ai lui (lu), maru – amar, nu-nu, sa – a sa, salatu– a înşela, suti – a pune mâna pe ceva, a lua, a şuti, ussuru – a elibera, a uşura, zu – tu. Să-i mai mulţumim o dată d-lui Tonciulescu pentru informaţiile de mai sus.

După cum vedem, realităţi de acum 7.000 de ani se mai păstrează în limbaj, toponimie şi hidronimie.

Incinerarea morţilor, asemănătoare la daci ca şi la sumerieni, probabil a lăsat expresia „mort-copt“. Personal, cred că a sosit timpul să ne repunem istoria noastră în locul ei, să le spunem în şcoli copiilor noştri cine sunt ei şi cine le sunt strămoşii, să fie mândri de neamul de care aparţin. Este o crimă socială să nu le dăm românilor ceea ce le aparţine. MÂNDRIA DE NEAM şi cea mai frumoasă, bogată şi plină de demnitate istorie pe care un popor a cunoscut-o cândva. A sosit timpul să nu ne mai lăsăm jefuiţi material şi, în special, spiritual. Este o adevărată ruşine să ţi se recunoască de către savanţi străini calitatea de leagăn planetar de civilizaţie iar tu, dac-român, să-ţi declari dependenţa culturală de focare târzii latine, greceşti, ori slave.

Domnilor istorici, a sosit timpul adevărului, a sosit timpul să le dăm românilor înapoi istoria lor milenară şi mândria de neam!

GETO-DACII POPOR DE REFERINȚĂ AL ANTICHITĂȚII

Prof. Viorica ENĂCHIUC

Pentru a pune în evidență pe scara valorilor istoriei universale cultura materială şi spirituală a geto-dacilor, este necesar un studiu complex asupra modului de producție în cea de-a doua epocă a fierului; până în prezent, studiile de specialitate nu au făcut decât referiri asupra unor factori componenți ai bazei tehnico-materiale a societății geto-dacice, cum ar fi generalizarea metalurgiei fierului şi a roții olarului. S-a mers de cele mai multe ori în explicarea termenului „civilizație“ pe tradiția conservatoare, care considera că aceasta este evidențiată în primul rând de „cultura oraşelor“. Cu alte cuvinte, civilizația unui popor depinde de numărul şi fastul oraşelor. Prof. G. Thomson, pornind de la criteriul producției de mărfuri, consideră că se poate atribui termenul civilizație pentru întreaga epocă a fierului, ridicându-se împotriva acelor istorici care, studiind problemele de istorie a societății omeneşti unilateral, aruncă întunericul asupra multor valori materiale şi spirituale. John Desmond Bernal, fizician şi filozof englez, apreciază atitudinea lui G. Thomson şi subliniază faptul că forma exterioară şi structura social-economică s-au dezvoltat împreună, deci rezultatul acestei dezvoltări comune poate fi definit ca civilizație.

Unii arheologi, studiind comparativ aspectul exterior al aşezărilor geto-dacice şi greceşti, fără a aprofunda comparativ esența modurilor de producție a societăților, au ajuns la concluzia eronată că civilizația geto-dacă ar fi inferioară civilizațiilor greacă, sud-tracică şi romană.

Textele antice nu confirmă o asemenea ipoteză, notând chiar aprecieri privind organizarea popoarelor din jurul Pontului. Platon (423-347 î.e.n.) în LEGILE, VII, 804, referindu-se la educația de care ar trebui să beneficieze femeile din Grecia, se întreabă dacă n-ar fi mai bine ca acestora să li se statornicească prin lege aceleaşi porunci ca şi bărbaților, aşa cum în vremea sa se întâmpla în jurul Pontului, unde femeilor sarmatide li „s-a rânduit, ca şi bărbaților, să ia parte nu numai la călărie, ci chiar la mânuirea arcurilor şi a celorlalte arme, exerciții pe care le fac şi ele deopotrivă cu bărbații“. Tot de o asemenea educație au beneficiat şi femeile geto-dace, altfel nu s-ar explica scena nr.23 de pe Columna lui Traian, unde acestea păzesc prizonieri romani. Acest fapt se datorează unei suprastructuri generată de o bază tehnico-materială existentă, deoarece Platon se exprimă clar că nu e vorba de **o tradiție,** ci de **o rânduială existentă.** Tot datorită unor studii unilaterale asupra monetăriei geto-dacice, nu s-a reuşit să se efectueze decât o descriere detaliată a emisiunilor şi catalogarea lor, precum şi evidențierea următoarelor observații:

- Monedele geto-dacice sunt considerate imitații după emisiunile macedonene, greceşti sau romane; unii cercetători sunt de acord că acestea ar fi fost bătute în sudul Dunării, iar alții în nordul Dunării, ca urmare a faptului că s-au descoperit câteva tipare de monede în jud. Dolj. Începu-

Monede dacice de tip Koson descoperite în marea lor majoritate în zona Munților Şurianului, presupunându-se că emitentul lor ar putea fi unul dintre urmaşii direcți ai regelui Burebista, probabil Coson Cotiso.

tul emisiunilor geto-dacice este considerat a fi în sec. IV î.e.n., după părerea cercetătorilor V.Pârvan, C. Preda şi M.Gramatopol, şi în sec. III î.e.n., după C. Daicoviciu, I. Winkler, Bucur Mitrea. V. Pârvan este de acord că monetăria geto-dacică funcţionează şi în timpul domniei lui Burebista, iar ceilalţi cecetători emit ipoteza încetării emisiunilor geto-dacice în jurul anului 80 î.e.n.

- Cronologia monedelor s-a efectuat ţinându-se seama de **tipurile şi greutatea monedelor**, după C. Preda, sau **tehnica baterii**, privind relieful, înalt, mijlociu, sau gravura aplatizată, după I.Winkler.

- S-a subliniat faptul că teritorial s-a putut stabili circulaţia anumitor tipuri monetare ce confirmă existenţa mai multor uniuni de triburi care le-au emis.

- Cât priveşte reprezentările din câmpul monedelor, s-au emis următoarele ipoteze: acvila este reprezentată după monedele lui Filip al III-lea Arideul şi Alexandru Macedon; fulgerul, tridentul, caduceul, făclia, ramura şi cununa sunt imitaţii după monede de tip Filip al II-lea, rozeta după tetradrahmele de Tassos, iar roata, cercul şi lyra după monedele celtice; reprezentarea leului, mistreţului sau a diferitelor păsări este un obicei celtic; tăieturile asupra monedelor sunt un model grecesc, iar contramărcile reprezintă influenţe greceşti sau celtice; se consemnează şi existenţa unor monograme (X, B, D, E, K, M, P, T, YV, F, etc.) sau cifre romane (II, III, IIII), fără a se specifica o anumită semnificaţie; globulele şi semnele de tipul „S“, „C“ sunt considerate reprezentări ornamentale.

- Cercetătorii au ajuns la concluzia că tehnica de realizare a monedelor geto-dacice este „mai puţin perfecţionată decât cea clasică greco-romană“, deşi se admite că într-o perioadă mai târzie geto-dacii cunoşteau şi tehnica de batere a monedelor subaerate şi argintate; se subliniază întotdeauna faptul ca de cele mai multe ori imaginile de pe reversul şi aversul monedelor erau executate stângaci şi că geto-dacii nu ştiau să folosească corect negativul, fapt consemnat de unele cazuri când se constată inversarea legendei şi a sensului mişcării calului.

- Cele mai controversate ipoteze s-au emis asupra monedelor de tip KOSON: se admite ipoteza că aceste monede ar fi fost bătute de Brutus pentru regele dac KOSON, deşi se remarcă faptul că monedele avute în discuţie diferă de cele romane; unii cercetători consideră că aceste monede s-au bătut în sud, iar majoritatea sunt de acord că s-ar fi bătut în Munţii Orăştiei, folosindu-se aurul de la Abrud şi Roşia, iar stângăcia cu care au fost realizate confirmă ideea că acestea nu s-au putut realiza în sudul Dunării, la Koseia; se emite ipoteza că regele Cotiso ar fi acelaşi cu regele Koson, combătută de majoritatea specialiştilor. Unele semne din câmpul monedelor care nu au putut fi identificate ca semne de scriere greceşti au fost considerate ornamente, susţinându-se că geto-dacii nu suportau câmpul nedecorat.

- Sunt contestate ipotezele emise de Nicolae Densuşianu şi G. Severeanu, potrivit cărora semnele care notează cercul solar, crucea, X-urile, triunghiul, ar fi semne de comunicare ce trebuiesc puse în legătură cu zeitatea solară (N. Densuşianu considera semnele menţionate de origine locală şi Severeanu de origine celtică).

- Se identifică pe teritoriul Dobrogei monede de argint şi bronz care au consemnat pe Rv. numele regelui, dar numai monedele de argint ale regelui Koson sunt considerate a fi ale unui dinast geto-dac, pe când celelalte – emisiuni ale regilor Kanites, Tanusa.

Acest fapt a fost posibil pentru că nu s-a ţinut cont că inventarea monedei consemnează actul de trecere de la economia gentilică la cea bănească, ceea ce aduce după sine distrugerea obiceiurilor statuate din timpuri imemorabile, iar tezaurizarea ei contribuie la afirmarea puterii anumitor grupuri sau indivizi ai societăţii ce nesocoteau drepturi care mai înainte erau obligatorii pentru toţi membrii comunităţii. Deci, prin caracterul ei anonim şi general, moneda aduce în prim plan drepturi fără obligaţii, determinând concentrarea puterii în mâna celor bogaţi, fapt care, după Bernal, îi aduce pe cei săraci într-o stare de datorie cronică….

Monede dacice de tip Hunedoara, care alcătuiesc categoria cea mai numeroasă de descoperiri monetare în zona podişului dintre Retezat şi Apuseni, îndeosebi la Răduleşti, Bozeş şi Sălaşul de Sus.

AŞEZĂRILE DACILOR CETATEA COSTEŞTI

Vladimir Brilinsky

Se ştie că dacii erau oameni ai munților. Deosebit de pricepuți în arta militară ei au ştiut să-şi aleagă strategic locurile cele mai bine protejate exploatând la maxim avantajele naturale pe care munții le ofereau. Lanțul aşezărilor dacice, cuprins între Mureş la nord, Jiu la sud, Strei la vest şi cu îndrăzneală se poate spune Cibin la est, reprezintă fără îndoială nucleul de bază al statului dac în perioada de înflorire maximă a acestuia. În acest adevărat dispozitiv genistic complexul cetăților şi aşezărilor dacice din Munții Şurianului ocupă un loc aparte, dar nu separat de restul teritoriului amintit.

Firul Apei Oraşului, în amonte botezat al Grădiştei, probabil legendara Sargeția, udă de-alungul văii pe care o străbate poalele a numeroase aşezări şi cetăți situate de o parte sau de cealaltă.

Pornind din Orăştie, urmăm firul acestei ape aproximativ 16 kilometri. Părăsind satul Ludeşti şi continuând în amonte se poate observa o îngustare tot mai pronunțată a văii, care se continuă până la ieşirea din localitatea imediat următoare, Costeşti. Aici valea se strâmtează brusc căpătând pe alocuri accente de trecătoare, de pas, rareori depăşind 100 de metri cu firul apei cu tot.

În acest loc geniul militar dacic a ales locul a ceea ce noi îi spunem astăzi cetatea Costeşti. Situată pe dealul Cetățuie la o cotă de 561 de metri, cetatea nu beneficiază numai de o înălțime apreciabilă cu pante abrupte greu accesibile, dar şi de o vizibilitate perfectă spre valea Mureşului şi dincolo, spre latura sudică a patrulaterului aurifer al Munților Apuseni. La fel de bună vizibilitate este cea sud-estică, spre Valea Grădiştei până la Godeanu.

De departe este cea mai îngrijită şi mai bine conservată cetate din toate câte se cunosc descoperite în complexul Munților Şurianului. Aici, mâna de gospodar a Eugeniei Zgăvârdean, custode al cetății, se cunoaşte pe tot locul. De generații întregi, înaintaşii săi, locuind în acelaşi loc, pe una din platformele care înconjoară cetatea, şi-au transmis misiunea ca acest impresionant monument al antichității să arate potrivit valorii şi importanței sale.

Scara monumentală de acces la turnul–locuință,construită din dale de calcar, fiind prevăzută pe margini cu canale de drenaj.

Drumul spre cetate se desprinde spre dreapta din drumul principal ce duce spre Sarmisegetusa Regia, după aproximativ 1500 de metri de la ieşirea din satul Costeşti.Traversând Apa Grădiştei,drumul coteşte la dreapta şi, după alți 500 de metri o curbă strânsă tot la dreapta anunță şi începutul urcuşului spre cetate.Când ab-

rupt, când domol, după vreo 15 minute de mers întins drumul tăiat în versantul nord-vestic ne duce lângă gospodăria familiei Zgăvârdean. De aici după ce se domolesc câinii şi se dă bineţe cum se cuvine, până în vârful cetăţii mai este o aruncătură de băţ. Una singură, dar cea mai grea pe o pantă care cadoriseşte copios plămânii cu un aer binecuvântat.

Este greu de precizat, aşa cum recunosc şi specialiştii, datarea exactă a construirii şi amenajării acestei cetăţi. Certă este însă perioada premergătoare domniei lui Burebista, precum şi cea contemporană cu acesta.

Volumul imens de piatră fasonată de calcar specific acestei perioade, folosit la construcţiile civile, militare dar şi la cele de cult, respectiv la sanctuare, vorbeşte de la sine despre intervalul mare de timp în care s-a desăvâşit lucrarea. Dealul Cetăţuia abundă, pe diferite niveluri, de terase tăiate în versant pe toate laturile sale, terase care au servit la construirea atât a elementelor de cult cum ar fi sanctuarele, cât şi a celor de tip civil şi militar.

Pe pantele de est, sud şi vest, pante relativ mai uşor accesibile a fost construit un val de pământ care se pare că la vremea respectivă avea mai bine de 350 de metrii şi o înălţime ce depăşea 3 metri, val cu rol de fortificaţie a cetăţii.

Se poate spune pe bună dreptate că cetatea Costeşti găzduieşte extrem de importante şi bine conservate elemente de arhitectură dacică, aşa cum în nici o altă aşezare nu se pot întâlni. În interiorul cetăţii, pe platoul cel mai înalt, se remarcă două construcţii de dimensiuni impresionante, în comparaţie cu toate celelalte elemente asemănătoare descoperite în arealul Munţilor Şurianului.

Ele au fost botezate turnuri-locuinţe, dată fiind înălţimea care se presupune că ar fi avut-o. Atât la aceste construcţia cât şi cele patru turnuri pe care le putem vedea în partea de sud-est a cetăţii, apare foarte vizibil tehnica de construire a zidurilor cunoscută sub numele de „***murus Dacicus",*** tehnică în care erau construite două şiruri paralele de blocuri de calcar, distanţate între ele. Acest spaţiu dintre ele era umplut cu pământ şi, pentru ca zidul să nu se dărâme datorită marii cantităţi de pământ, se folosea coada de rândunică o tehnică pe care o întâlnim şi astăzi la construcţiile localnicilor din zonă. În fapt, această coadă de rândunică reprezenta o incizie pe partea superioară a blocurilor de calcar, şi de o parte şi de alta a zidurilor, largă spre exterior şi mai îngustă spre interior, locaş în care se fixau bârne de lemn care nu permiteau deplasarea zidului din cauza presiunii pământului. Cu timpul, aceste bârne putrezeau, dar pământul dintre ziduri se tasa aşa de bine încât reprezenta un adevărat liant.

Turn–locuinţă din partea de nord a cetăţii, ale cărui ziduri sunt construite în tehnica murus Dacicus.

Un alt element de construcţie deosebit de impresionant îl reprezintă scara monumentala din partea de sud-est a cetăţii, care duce la primul turn-locuinţă, o scara construită din lespezi masive de calcar prevăzută de ambele părţi cu canale de drenaj .

Până în acest moment arheologii au identificat în aşezarea Costeşti patru sanctuare, care atât prin forma lor cât şi prin dimensiuni se deosebesc de cele de la Sarmisegetusa. Ele au forma unor aliniamente de tamburi de calcar. Toate cele patru sanctuare au tamburii de dimensiuni apropiate, diferenţa făcând-o doar eroziunea la care au fost supuşi de intemperii. Cu un diametru de aproximativ 60 de centimetri şi cu o înălţime de aproximativ de 30 de cm ele sunt grupate în aliniamente la dimensiuni egale, câte 60 în fiecare sanctuar. Cu toate că trei dintre aceste sanctuare sunt în afara cetăţii şi doar unul în interior, se presupune că între cele două războaie de cotropire a Daciei, deci după 102, dacii au demontat tamburii celui din interior pentru a-i folosi la întărirea valului de pământ care avea rol de protecţie.

După cum se apreciază de spe-

cialişti, din păcate suntem încă departe de a avea o confirmare arheologică asupra elementelor arhitecturale care să dea posibilitatea reconstituirii sanctuarelor. Propuneri de reconstituire s-au făcut, unele cu mai mult, altele cu mai puțin suport ştiințific, firește au apărut şi speculații, mai mult sau mai puțin fondate. Probabil însă că numai cercetările pluridisciplinare minuțioase beneficiind de tehnici moderne şi făcute în echipe adevărate,vor desluşi aceste taine.

Până atunci va trebui să ne mulțumim la a visa, a presupune, şi a intui. Peste toate acestea însă, rămâne frumusețea inegalabilă a acestui loc, misterul care îl înconjoară şi invitația de a vizita cetatea Costeştilor, veritabila poartă spre împărăția lui Zamolxis.

Sanctuarul de pe terasa de sud-est a cetății conceput ca un aliniament de plinte de calcar.

Parte din sistemul de fortificație al cetății Costeşti, format din valul de pamânt şi zidul unui turn de observație pe latura sudică a cetății.

Dacă doriți să aveți în biblioteca dumneavoastră cele două cărți **NOI NU SUNTEM URMAŞII ROMEI** de Dr. NAPOLEON SĂVESCU şi **ZAMOLXIS PRIMUL LEGIUITOR AL GEȚILOR**, puteți trimite o comandă la adresa - Daniela Gridan, Piața Victoriei nr.20, Orăştie jud. Hunedoara sau la telefon 0254 223853, specificând adresa poştală exactă. Veți primi cărțile la adresa indicată şi la veți achita prin ramburs poştal la prețul de 130.000 exemplarul, plus taxele poştale.

Dacă doriți un abonament la

DACIA MAGAZIN

Trimiteți prin mandat poştal suma de 250 000 lei pe adresa Daniela Gridan 2700 Orăştie Piața Victoriei 20.

Veți primi începînd cu luna următoare douăsprezece numere ale publicației noastre Vă rugam să specificați pe mandat adresa poştală corectă la care doriți să primiți revista.

În fiecare seara de luni de la orele 12 puteți asculta pe Radio România Actualități emisiunea Noapte Albastra al carei realizator Marian Megan va invită la rubrica deja consacrată PERSOANA ÎNTÂI.Veți putea fi în legătură directă cu New York-ul de unde doctorul Napoleon Savescu vă va aduce ultimele noutăți din lumea dacilor.Alături de domnia sa şi de invitații pe care îi va avea,veți putea patrunde în direct în această lume fascinantă a dacilor.

O CRONICĂ A POPORULUI DAC PE PLĂCUȚE DE PLUMB

TĂBLIȚELE DE PLUMB DE LA SINAIA

ADRIAN BUCURESCU

Despre originea şi istoria plăcuțelor de plumb se ştiu prea puține lucruri. În cel mai bun caz există controverse susținute de diferiți istorici care le-au dat atenție de-alungul timpului. Până la aflarea adevărului legat de aceste plăcuțe, traducerea, interpretarea sau tălmăcirea lor este un lucru care interesează mai mult. În premieră, inginerul Dan Romalo, după o muncă asiduă de zeci de ani, publică un volum intitulat Cronică Apocrifă pe plăci de plumb, apărut la editura Arvin Press în 2003, volum în care prezintă traducerea plăcuțelor odată cu clasificarea acestora. În luna mai 2004 la Academia Română, Drd. Aurora Petan susține o comunicare publică în care face o istorie a plăcuțelor, anunțând începerea unui studiu sistematic aplecat asupra acestora. La congresul de dacologie din luna iunie, reputatul lingvist Adrian Bucurescu, autor printre altele a volumelor „Dacia Secretă“ şi „Dacia Magică“ prezintă în plenul lucrărilor traducerea a două dintre aceste plăcuțe. Continuând cu consecvență, în acest număr, Dacia Magazin publică traducerile în tălmăcirea lui Adrian Bucurescu. Toate aceste traduceri vor fi reunite în volumul „Tainele tăbliților de la Sinaia“ în curs de apariție la editura Arhetip.

DACIA MAGAZIN

Zamolxis, Făt Frumos

LAFTUS ION CERESE ALTON SON GERTI ROT COCON LIOZE YAMOLXSYO. DESO LYS CADYN O CATYRE ACEZATO AMO SAAGETO RA SCHZTO. DAEN SZOSA GENIOCLO COPO VISICA JYOS.

Traducerea: S-a luptat Divinul cu tâlhari mulți, fiul viteaz, frumosul cocon vestit, Zamolxis. Se spune că a plecat din sat pe un catâr aşezat şi a fost săgetat de Scyți.

Fermecătoarea prezicătoare Genucla capul Pisicii a scufundat.

Lexic:

LAFTUS- „s-a luptat; s-a războit“. Cf. rom. a lupta; lobodă; liftă.

ION- „divinul“. Cf.alb. hyjni “zeu ;divinitate“ ; geto-dac. KOG-A-ION.

CERESE- „cu tâlhari“ .cf. rom. a cerşi; gioarsă; CERSIE- loc. În Dacia

ALTON- „mulți; mari“. Cf. lat. Altus „înalt; mare; rom. a altoi.

SON- „fiul“. Cf. engl. son „fiu“ ; copil“ rus. sîn ,“fiu“.

GERTI- „viteaz“ ; războinic“. Cf. rom. a(se) certa; joardă; jordie.

ROT- „frumos; rumen“. Cf. got. rauths „ roşu“; rom. a râde.

COCON- „cocon“.

LIOZE- „vestit; vrednic“. Cf. lat. laus „ laudă; elogiu“.

ZAMOLXSYO- „Zamolxis“.

DESO- „se zice că“. Cf. rom. zis.

LYS- „a plecat; a părăsit“. Cf. rom. laş; leş; a lăsa.

CADYN- „din sat“. Cf. rom. cătun.

O CATZYRE- „pe un catâr“.

ACEZATO- „aşezat“

AMO SAAGETO- „şi a fost săgetat“.

RA SCHYTO- „de Scyți“.

DAEN- „ fermecătoarea; încântătoarea“. Cf. rom. doină; taină.

SYOSA- „prezicătoare; prevăzătoare“. Cf. alb. sy „ochi“; rom. saşiu.

GENIOCLO- „Genucla“ – soția lui Boerovisto.

COPO- „capul“.

VISICA- „pisicii“. „Pisică“ era una dintre poreclele lui Boerovisto, aşa cum apare şi în alte texte de la Sinaia.

JYOS- „ a scufundat“. Cf. alb. zhyt „a scufunda“; rom. jos.

Notă: După ce ucigaşii i-au tăiat capul lui Boerovisto, Genucla s-a dus la râul Naparis „Divinul“ şi i-a scufundat capul lui Boerovisto în apă. Aşa se spune şi într-un alt text de la Sinaia.

LUPTELE DIN DOBROGEA

TYOR NATO DYO OROELIU DA SOVA CHYREN VYSYCA AYO JEOT. DYON ŞIM ŞIT TE UTI POF SON SUYU. PORTO DEGYO PATELA PANTEDA TO SONTA DAPYGYU. MATO DAVU ŢOPA DA VYE.

Traducerea:

Tyor, fiul domnului Oroeliu, de neamurile regelui Pisică a fost doborât. Domnul cel Mare, mânios, de la Apa Divină s-a ridicat. A plecat Degyo la război, convins de conducătorul Dapyx. Mai-marii ţării l-au rugat să vină.

Lexic:

TYOR- „Tyor; Taurul"- fiul regelui Roles.

NATO-„ fiul" . Cf. lat. natus „fiu; copil".

DYO- „domnului". Cf . lat. deus „zeu; persoană importantă".

OROELIU- „Oroeliu; Roles; Vulturul. Cf . sl. orilu „vultur". Roles, ce domnea în Cadrilaterul Dobrogei, era aliat al Romanilor.

DA SOVA - „ de neamurile: de familia". Cf. got. sebja „ familie" ; rom. sobă (reg.) „casă".

CHYREN- „regelui: împăratului. Cf. rom. coroană; crai.

VYSYCA- „Pisică"; Lynx – o poreclă a lui Boerovisto.

AYO- „a fost". cf. Rom. îi (vb.)

JEOT- doborât; coborât . cf. Alb zhyt „a se scufunda".

DYON- „domnul: nobilul: războinicul; viteazul". Cf. rom. a dăuna; doină; taină; tăun.

ŞIM- „cel (mai) mare". Cf. alb. shume „mult; foarte".

ŞYT- „mânios". Cf. Alb. cyt „a sâcâi; a aţâţa"; rom. ciudă.

TE UTI- de la apă. Cf. alb. ujt „apă"; rom. ud.

POF- divină; sfântă; proaspătă; „neânceputa". Cf. rom. popă; puf.

Apa Divină era râul Naparis, pe al cărui mal drept se înalţă cetatea Helis, reşedinţa celui mai mare fiu al lui Boerovisto, D(i)egio.

SON- „s-a; pe sine".

SUYU-„ridicat". Cf. rom. a sui.

PORTO- „a plecat; s-a dus; a mers". Cf. rom. a purta; a se purta.

DEGYO-„D(I)egyo; Conducătorul". Cf. rom. toiag. Era fiul cel mare al lui Boerovisto, moştenitor al Munteniei şi Vrancei. Diegio se numea şi fiul cel mare al lui Decebal.

PATELA- „la război. Cf. Rom. bătaie; bătălie; poteră.

PANTEDA- „convins; ascultând. cf. alb pandeh „a crede ,a închipui, bindes „convingător, persuasiv"; i bindur „convins; ascultător; supus."

TO SONTA – „de conducătorul". Cf alb sundoj „a domina"

DAPYGYU- „Dapygyu; Dapyx". cf. rom. dibaci; Dabija.

Dapyx era nepot al lui Boerovisto, şi moştnise Dobrogea Mijlocie.

MATO- „mai-marii". Cf. alb. i madh „mare".

DAVO- „ţării" . cf. Alb. dhe „pământ".

ŢOPA- „au chemat". Cf. rom. a ţipa.

DA VYE- „să vină". Cf. rom. să vie; alb. vij, „a veni".

«REPREZENTĂRI» STATUARE ALE REGELUI DECEBAL

dr.Leonard Velcescu

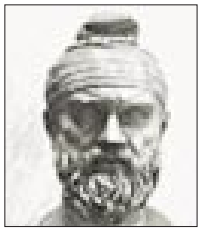

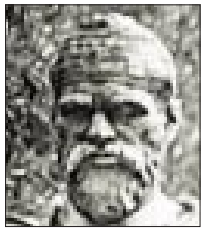

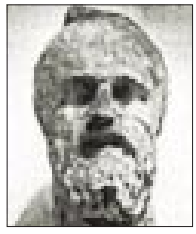

Pentru prima dată, o posibilă identificare a regelui Decebal a fost dată de Emil Panaitescu [1] , în anul 1923, care considera că un bust (începutul sec. II d. Hr.) de nobil dac conservat la Muzeul Vaticanului reprezinta suveranul dac. Această încercare de a demonstra ca «portretul» lui Decebal ar fi reprezentat Ai în ronde-bosse este de talie Ai nu lipsita de interes [2].

Această sculptură a fost descoperită în cursul anului 1822, în Forul lui Traian de la Roma, de către guvernul francez, care a întreprins sapaturi arheologice cu autorizația Papei Pio VII.

Bustul şi gâtul au fost restaurate; înălțimea totală este de 1,05 m, numai capul măsoară 0,60 m; bustul-suport este modern, ca şi o parte din sprânceana stangă, parte din barbă. Expresia acestui personaj este naturală, realistă, privirea dreaptă, pătrunzătoare şi ageră, dându-i aspectul unui bărbat cu o mare hotârare de sine. El poartă barbă scurtă, îngrijită, mustață bine «desenată», pomeții uşor proeminenți, nasul este drept, nările relativ largi, arcadele şi sprâncenele sunt mari, arcuite, bine proporționate cu restul, gura este potrivită, buza de jos este puțin mai groasă decât cea de sus, forma bărbiei este ovala, disimulată de barba sa. Toate aceste caracteristici îi dau înfățişarea unui om inteligent şi cult. Capul este acoperit de bonetă dacică (*pileus*), cu moțul aplecat înainte. Acest impozant bust este păstrat în galeria numită «*Braccio Nuovo*», în Muzeul Vaticanului din Roma, sub numărul de inventar 127 (fig.1).

Comparând, acest bust de la Vatican cu «portretele» lui Decebal de pe basoreliefurile Columnei lui Traian, asemănările sunt evidente. Dar, trebuie totuşi ținut cont că nu toate aceste reprezentări de pe Columnă sunt în stare bună. Dintre figurile lui Decebal de pe Columnă, cea mai bine conservată, pentru un mai bun studiu de observare, este aceea din «scena» XXIV – confruntarea de la *Tapae*, care, după toate probabilitățile, l-ar reprezenta pe regele Decebal [3]. Figura nobilului dac de la *Braccio Nuovo* prezintă multe asemănări cu profilul de la *Tapae*: forma capului, forma frunții, forma sprâncenelor, urechea, perciunii, pomeții, nasul, gura, barba (fig. 2).

Dintre numărul însemnat de statui reprezentând personaje dace, o altă sculptură (începutul sec. II d. Hr.) de nobil dac, având o statură şi o noblețe impresionante, mi-a atras în

Fig. 1. Bustul de la* Braccio Nuovo *din Muzeul (*Tapae*); Vatican (foto autorul).

Fig. 2. Columna lui Traian « scena » XXIV detaliu dupa Florea Bobu Florescu,* Die Trajanssäule, *Bukarest-Bonn, 1969

Fig. 3. Statuia din* Giardino di Boboli *la Florenta (foto autorul).

mod deosebit atenția. Ea face parte din aşa zisa categorie de statui monumentale ce imortalizează figuri de Daci, în porfir roşu-vişiniu care se găsesc la Florența.

Mai precis spus, statuia care ne interesează impodobeşte astăzi una dintre cele mai frumoase şi cunoscute grădini (ce aparține palatului *Pitti*) din Florența şi Italia, numită *Giardino di Boboli* [4] (fig. 3). Această sculptură străjuie împreună cu o alta, reprezentând tot un Dac, dar cu capul descoperit (un *comatus*), de o parte şi de alta a aleii care porneşte de lânga marele portic al parcului din imediata vecinătate a palatului *Pitti*.

Statuia este sculptată în porfir roşu-vişiniu închis cu o granulație destul de mare (feldspat), albă cenuşie, capul şi partea inferioară a brațelor sunt din marmură, creându-se astfel o frumoasă şi armonioasă «simbioza» între porfir şi marmura albă. Înălțimea ei totală este de aproximativ 2,20 m. În decursul timpului, i-au fost făcute o serie de restaurări şi completări: la cap, partea inferioară a brațelor până la încheietura mâinii, şi la vârfurile de la picioare. Capul se prezintă într-o stare relativ bună fiind legat de corp printr-un gât modern. Nobilul poartă căciula dacică (pileus), chipul sau este încadrat de o barbă puțin alungită. Costumul său, specific dacic, înveşmântă personajul cu o mantie lungă ce-i depăşeşte genunchii, prinsă pe umărul lui drept cu o fibulă în formă de disc, pantaloni largi, legați în jurul gleznelor cu ajutorul şireturilor de la «opinci» (opinca încălțăminte la Daci).

Aceasta statuie este menționată pentru prima dată pe la începutul secolului al XVI-lea la Roma, în colecția din Palazzo Valle-Capranica. Pe urmă, în 1584 ea a fost cumparată, cu colecția de antichități a cardinalului Della Valle, de către cardinalul Ferdinando de Medici. Aceste antichități au fost, bineânțeles, expuse în Villa Medici, şi fără îndoială, printre acestea se găseau de asemenea şi acest nobil dac. După unele mărturii, în anul 1785 [5] sau în 1788 [6] sculptura intră în colecția din Palazzo Pitti, ca apoi în anul 1819 [7] ea să fie adusă în Giardino di Boboli. Toate aceste însemnări nu ne transmit deloc data şi locul unde a fost descoperită statuia.

Din punct de vedere compozițional, sculptură de la Florența se aseamănă cu Dacii din porfir roşu de la Muzeul Luvru din Paris [8]. În ceea ce priveşte datarea, analiza stilistică şi analogiile, susținute şi de o serie de informații istorice, indică perioada aproximativă cuprinsă între anii 107 şi 115 d. Hr. [9]

Privind cu multă atenție capul sculptat al nobilului dac de la Florența, am constatat o mare asemănare cu cel conservat la Muzeul Vaticanului, din sala numită Braccio Nuovo, nr. 127. Comparând cele două «portrete», am observat cu o mare uimire că trăsăturile lor se aseamănă foarte mult, pentru a nu spune că sunt chiar identice: forma capului la fiecare dintre cele două sculpturi şi felul de a purta căciula (pileus) prezintă similitudini. Observând mai în detaliu, se vede că pliurile formate de cele două căciuli sunt aceleaşi, iar părțile neacoperite (ale capetelor), în spate şi la frunte, sunt egale ca suprafață şi distanță. Pe urmă, forma urechilor, a sprâncenelor uşor arcuite şi puțin încruntate, proeminența pomeților, lungimea şi forma nasului, gurile încadrate de mustățile şi bărbile «tunse» în acelaşi fel.

Se poate deci constata că asemănările între cele două «portrete» sunt atât de mari încât nu pot trece neobservate. Prin urmare, se poate afirma că cele două capete de nobili daci sculptate în marmură, respectiv cel al statuii din Giardino di Boboli la Florența şi cel al bustului de la Vatican, ne prezintă în fond una şi aceeaşi persoană.

Această identificare devine şi mai interesantă prin faptul că un al treilea cap al unui nobil dac (începutul sec. II d. Hr.), din marmură albă, conservat la Museo dell' Opera di Santa Maria del Fiore de la Florenta, asemănător celorlalte două (Muzeul Vaticanului şi Giardino di Boboli la Flo-

Fig. 4. Cap de nobil dac conservat la* Museo dell'Opera di Santa Maria del Fiore *din Florența (foto autorul).

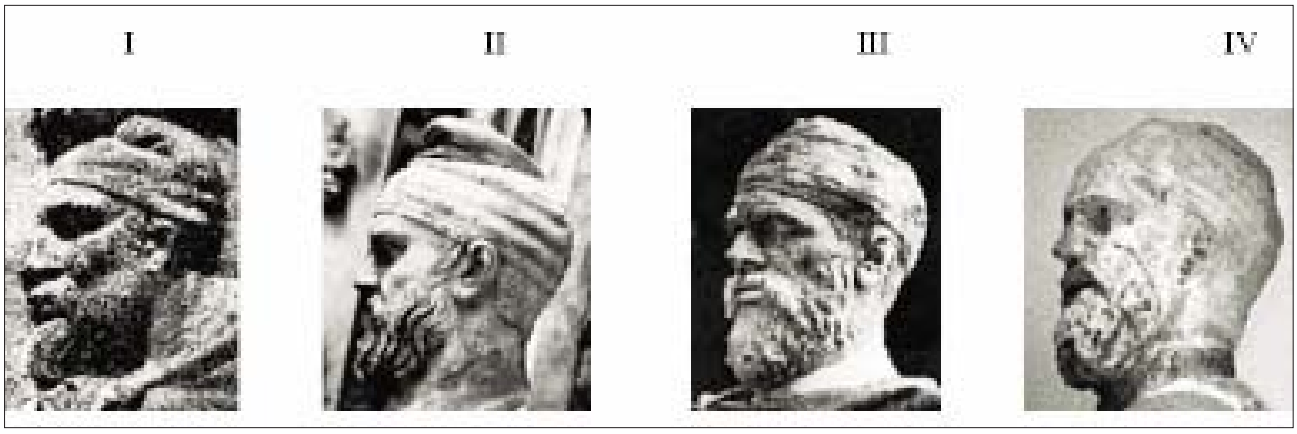

Fig. 5, I-IV. Detalii: (I) Roma, Columna lui Traian, «scena» XXIV (după Florea Bobu Florescu); (II) Muzeul Vaticanului, sala* Braccio Nuovo *(foto autorul); (III) Florența,* Giardino di Boboli *(foto autorul); (IV) Florenta,* Museo dell' Opera di Santa Maria del Fiore *(foto autorul).

rența), a fost semnalat în anul 1992 de Gabriella Capecchi. LocYul unde a fost descoperită această sculptură este necunoscut. În anul 1587 este semnalată pe fațada de la Santa Maria del Fiore la Florența. Dimensiunea capului de la nivelul bărbiei până la vârful căciulii (pileus) este de aproximativ 0,45 m (fig. 4).

Chiar dacă această operă antică este foarte deteriorată, datorită faptului că a fost expusă timp îndelungat la exterior, se pot vedea încă trăsăturile ei care sunt asemănătoare cu cele ale sculpturilor de la Muzeul Vaticanului şi de la Giardino di Boboli [10]

În această situație, se poate pune întrebarea: de ce oare au fost

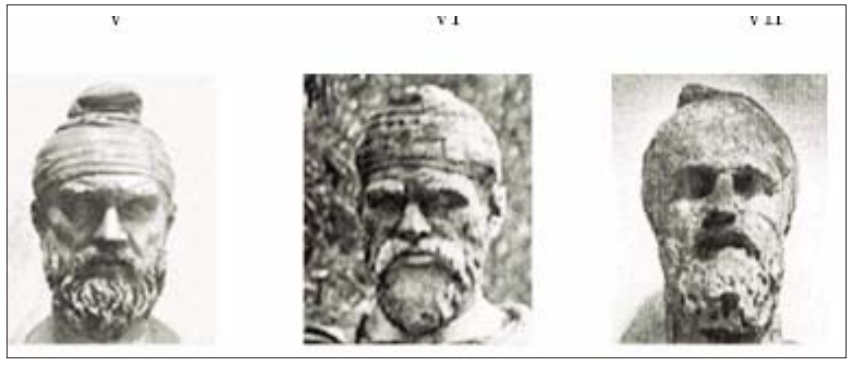

Fig. 5. Detalii : (V) Muzeul Vaticanului, sala* Braccio Nuovo *(foto autorul) ; (VI) FlorenĄa,* Giardino di Boboli *(foto autorul) ; (VII) Florenta,* Museo dell'Opera di Santa Maria del Fiore *(dupa Gabriella Capecchi).

sculptate trei statui de nobili daci reprezentând unul şi aceiaşi persoană, lucru nemaiîntâlnit până acum? Răspunzând la această întrebare se poate deduce că acest personaj este un foarte important nobil dac, însuşi regele Decebal. Ipoteza noastră ar fi una din cele mai plauzibile explicații ale enigmei (fig. 5, I-XI).

Fig. 5.Detalii : (VIII) Roma, Columna lui Traian, « scena » CXLIV (dupĄ Florea Bobu Florescu) ; (IX) Muzeul Vaticanului, sala* Braccio Nuovo *(foto autorul) ; (X) Florenta,* Giardino di Boboli *(foto autorul) ; (XI) Florenta,* Museo dell'Opera di Santa Maria del Fiore *(foto autorul).

GAZETA de SUD
COTIDIAN AL OLTENILOR DE PRETUTINDENI

Ziar de informație,
evenimente,
anchete,
sport,
mare şi mică publicitate

Redacția în Craiova, cod.200420,
str. Câmpia Islaz nr.97A
Tel: +40 0251-413 100; +40 0251-413 200
Fax: +40 0251-410565
e-mail: office@gds.ro, www.gds.ro
România

Cine sunt Basarabii

Prof. Maria Ciornei
Suceava

Istoria consemnează prezența acestei familii în puține documente, dinainte de Evul Mediu.

Existența ei e legată, prin ascendență, de unul din miturile fundamentale ale istoriei universale, şi anume de cel al lui Pelasgus, Munteanul născut din Pământ Negru.

Pausania spune că „după cum povestesc arcadii, cei mai vechi locuitori ai Eladei, consideră pe Pelasgos cel dintâi om născut pe pământ".

Era din neamul Titanilor, şi acest lucru s-a păstrat în memoria colectivă a daco-românilor – pelasgi.

Este considerat şi de N. Densusianu (Dacia Preistorică) „patres progenitores" adică primul strămoş, de acelaşi sânge. Pelasgus este la originea neamului titanilor.

Cuvântul „**titan(o)s**"- are în rădăcină pe acela de „**tată**"- titanii devenind „**tătâni**", asimilați, mai târziu cu „**tăta(â)ri**", prin fenomenul fonetic numit rotacism.

Acest termen îl întâlnim şi în „Codicele Voroneţean" şi în „Dumer(n)eca 7 a Sfinților tătari", adică a sfinților părinți şi n-are nici o legătură cu populația de origine asiatică.

Pelasgos era numit şi Uranus-adică Cerescul, Divinul, Alesul. Nu întâmplător se spune despre el că vine din pământ negru – el însuşi primind denumirea de Cel Negru.

Dacă neamul Basarabilor îşi are rădăcinile atât de adânc în timp, să-l urmărim în istorie .

Plutarh (*Opere*. tom I-784), vorbeşte de unul din cei 7 inițiați ai antichității, despre filozoful schyților, Anacharsis, fiul lui Niuru—în greceşte Niuros, în limba pelasgă Niurus, adică Negru, la rândul său rege.

Deşi acest cuvânt s-a păstrat în hidronimul Nera, l-am descoperit, cu surprindere, ființând până astăzi, ca derivat, într-o hore (doină) din Țara Lăpuşului.

„Tremes-a'mpăratul carte/ La fetile de pe sate/ Să nu-şi facă rochii-n flori/ Că nu le-au rămas feciori / Să-şi facă rochii **nerâie**/ C-au murit feciori o mie".

Să vedem care este legătura între **Basarabi** şi titulatura miticului Pelasgus.

Basarabii sunt reprezentanții aleşi, de sânge albastru(-negru), ai lui Saturn (zeul, fiul lui Pelasgus), acelaşi cu Ianus, Cel cu doua fețe, cu Zalmocsis-Stăpânul Vieții şi al Morții şi mai târziu cu Dumnezeu.

Ei îşi au rădăcinile în Țara Neagră cu munți maiestuoşi pe care o identificăm cu Dacia, Pelasgia hiperboreană, primordială, cu centru de iradiere în Carpați.

Toți Basarabii-daci voevozii daco-români, erau, ca şi în perioada de primordialitate, reprezentanții castei sacre, sacerdotale-regale, a inițiaților.

Această conştiință a aleşilor, a inițiaților, au păstrat-o voevozii români până în sec. al XIX-lea.

Lexemul basarab este alcătuit din - **ba(n)** şi **sarab**. Având în vedere că aceştia erau inițiați în tainele cerului şi ale pământului, conducători de neamuri nobile, admitem că ban - este cel bogat, şi istoria consemnează pe aceşti conducători regionali, cei mai bogați, iar *sarab - înseamnă cel negru, din neamul negru, adică a celor aleşi, nobili*.

Cuvântul **sarab** dă, prin afereză, termenul **arab**, care în limbaj popular înseamnă **negru**.

Basmul lui Ion Creangă „(H)arap Alb" are sigur filon popular, şi nu e o întâmplare că eroul principal, este de stirpe regească. Nu se pune nici o clipă în discuție, după cum se vede, rasa neagră din Africa.

Homer (*Odis*., IV-84) aminteşte de arimii de la Dunăre, sub numele de erembi-arambi, care sunt, desigur (s)arabii, cei negri, despre care am vorbit.

Inițial **negru** -aşa cum s-a văzut, însemna o funcțiune, ce reprezenta pe Marele Creator–cum afirmă Vasile Lovinescu (Dacia Hiperboreană).

Timpul a reținut semnificația primordială, dar a adăugat şi noi sensuri noțiunii de negru, reprezentând culoarea neagră, ca un element din simbolistică, ținând de cei nobili, sau de însemnele sacerdoților regi .

Mult mai târziu culoarea pare a se fi desacralizat, spunem pare, pentru că memoria colectivă a păstrat în mituri nealterate, dar încifrate, semnificațiile primordiale fiind percepute ca elemente caracterizatoare, de identificare.

Stemele Principatelor păstrează simboluri ale căror culoare e negrul – Valahia are în stemă trei capete de negri, iar Moldova cuprinde în stema ei două chei încrucişate, având fiecare două capete de negri.

Simbolul saturnian al culorii arată persistența denumirii până în timpurile moderne.

Aceste simboluri trimit la numele conducătorilor lor şi conțin informații despre fondatorii acestor țări, aceştia fiind din stirpea cea mai nobilă de pe pământ, descinzând din **titanul - tătânul** cum spune N. Densusianu în „Dacia Preistorică", adică strămoşul.

Toți întemeietorii de țară şi urmaşii lor imediați, sau

mai îndepărtați purtau numele de Negru Voievod sau de Basarab(ă) Voievod.

De altfel antichitatea avea conştiința nobleței şi superiorității lor. Nu întâmplător Ptolemeu numeşte râul Jiu, Arabon patamos.

Mai aproape de zilele noastre, etimologul Bezsanov confirmă, prin afirmațiile sale, cele spuse mai sus, căci „poeziile populare ale sârbilor şi ale bulgarilor,ca şi ale ucrainenilor, populații înconjurătoare României, vorbesc de români numindu-i arabi, iar ținutul lor Țara arabilor".

După retragerea romană şi venirea barbarilor, dacii, în frunte cu nobilii şi cu inițiații sacerdoți, s-au adăpostit în munții de nepătruns şi sălbatici ai Carpaților.

Viața capătă alt curs. Locuitorii Daciei aparțin unor organizări economice sociale şi religioase gentilice. Dispare viața citadină, chiar şi o ocupație de baza – agricultura.

Putem să ne închipuim pe dacii cei mari şi negri, trăind într-un timp mitic, arhaic şi încremenit, revenind la îndeletnicirea primară – oieritul.

Tradițiile străvechi daco-pelasge s-au manifestat în continuare însă.

Înconjurați de păduri necuprinse de ochiul omenesc şi neatinse de mâna omenească, locuitorii Daciei au ieşit din istoria cursivă – au rămas într-o Dacie Felix, originară, eternă.

După ce s-au retras populațiile barbare, dacii au reluat firul existenței fără sincope. Astfel, când în secolele al XIII-lea şi al XIV-lea principatele Moldovei, Valahiei şi al Transilvaniei devin o realitate istorică, tradițiile şi normele legislative se transmit neatinse, ca pe timpul lui Ler Împărat, spune Vasile Lovinescu (Dacia Hiperboreană).

În momentul când descalecă în locurile de unde au plecat cândva, aduc cu ei organizarea stabilă, cunoscută din timpuri imemoriale, mitice, în care rolul principal îl au Basarabii, sarabii cu tiară adică nobilii, regii supranumiți negri

Sunt amintiți în documentele istorice mai mulți voievozi, începând cu legendarul Negru Vodă întemeietorul Valahiei.

Şi astăzi locuitorii ce trăiesc în apropiere de Câmpulung atribuie schitul Cetățuia legendarului Negru Vodă-bisericuța din stâncă fiind de fapt mult mai veche-considerată de unii cercetători fără vârstă. Sigur este că primii Basarabi au găsit aici un punct strategic şi chiar o fortăreață, un posibil loc de refugiu, în care puteau să se adăpostească împreună cu familiile.

Sarabii cu tiară, adică regii şi marii preoți se recrutau în antichitate din rândurile nobilimii dace, ce, la daci, purta numele de tarabostes.

Vom încerca să convingem că Dacia n-a fost niciodată părăsită de masa covârşitoare a populației şi că nu există pete albe în istoria noastră, aşa cum au susținut şi încă mai susțin unii istorici, nu de puține ori, tendențios.

Istoria nu admite segmentarea ei. Ea este continuă, dar nu liniară; parcursul ei admițând şi desfăşurarea în zigzag şi în spirală. Numai ignoranța admite aceste pete albe.

Dacă documentele aşa-zis „scrise" nu vorbesc, fie că ele nu există, fie că nu s-au găsit încă, în schimb există altfel de documente certe, dar scrise în alt mod, consemnând evoluția istorică.

Un document important este limba, dar ei i se adaugă elementele construcțiilor existente până astăzi, care trimit la semne arhetipale, ce se găsesc nu numai pe case şi pe porți, dar şi pe ii şi pe fote, ori pe ceramică şi pe covoare.

Basarab I Întemeietorul

Nu în ultimul rând amintim mitologia, cu miezul ascuns între straturile poveştii, ca document de excepție, în fenomenul cunoaşterii.

Rămâne numai să putem intra în interiorul simbolului şi să-l putem decodifica.

Aşadar, noi considerăm basarabii (negri) una din verigile din lanțul aşa-zisei discontinuități a vieții dacilor, timp de o mie de ani.

Aşa cum am mai spus, regii ca şi Marele Preot, în general inițiații, se recrutau din rândul celor numiți **tarabostes**, nobili daci.

Considerăm că aceşti tarabostes sunt **Basarabii de mai târziu-întemeietorii țărilor româneşti. Să nu uităm că ei sunt aleşii, deci de sânge albastru, ca şi în antichitate, şi în primordialitate, reprezentanții castei sacre.**

Vechimea şi continuitatea

folosirii termenului a dus la evoluții spectaculoase, uluitoare.

Lexemul **tarabostes** a dezvoltat forme care incită la meditație și reconsiderare a unor atitudini și păreri.

Evoluția fonetică a tremenului este diferită.

Cuvântul **tarabostes** admite forma pelasgă de singular cu terminația atestată –vezi Decebalus –în –**us** rezultă forma **tarabostus**. Având în vedere o pronunție în grai local, se ajunge la forma **barabustus**.

Terminațiile cuvintelor, în procesul de evoluție firească a limbilor, cad și ajungem la lexemul **barabustu**. Legea comodității în vorbire impune forma **barabusu**; prin anagramare devine **basurubu**, și prin atracția lui **u** de **a**, se ajunge la cuvântul Basarab. Deci urmărim fluent evoluția fonetică **(tarabostes-tarabustus – barabusu-basurab(u) - Basarab**.

Această evoluție vorbește de la sine și ne face să înțelegem că retragerea în munți nu a însemnat și uitarea.

Tot **tarasbostes-Basarabii** conduceau în noile condiții obștea, aceasta îi recunoaște în această postură de conducători, căci ei și-au păstrat pozițiile economice, politice și religioase, datorită prestigiului și a averii lor.

Dar să mergem mai departe.

Acelați cuvânt **b(t)arabostus** stă la originea termeului **sarab** care are următoarea evoluție, după aceleași legi fonetice, prezentate mai sus **– tarabostus – sarabosus – sarabus - sarab.**

Așa cum am arătat mai sus, există o evoluție paralelă; din **basarabus** prin descompunere se ajunge la **ba(n)** și **sarab**; **ban(ul)** fiind conducătorul unei regiuni, cel mai bogat și **sarab** „neam ales,cel mai vechi“. Dintre sarabii cu tiară-sarabos tereos-se consacrau regii și sacerdoții de rangul cel mai înalt.

Cu timpul cuvântul **tarabo(u)stus** a căpătat noi accepțiuni, prin lărgire de sens. Termenul e format din **tara și bostus-bosus- bos(u)**. Cuvântul t(i)ara poate fi întâlnit și cu forma greacă **tereos** – deci **coroană** și, prin extensie, desemnând domeniul peste care domnește **bos-ul**, - însemnând, în sensul cel mai strict, cel cu putere mare. De altfel, cuvântul **bos** - a dezvoltat și forma **bos-b.** Tot cuvântul **t(i)ara**, ca parte componentă a termenului **t(i)arabosus** „conducătorii cu coroană“, a dezvoltat un alt lexem - de la forma pelasgă **tiaranus**, care dă, prin căderea terminației finale **s**, forma **tiaranu** și se ajunge la **tiranu-tiran** „cel cu drept de viață și de moarte asupra supușilor“.

E, după cum se vede, un atribut al regilor.

Același cuvânt **tara**, component al lexemului **tarabost(u)es** stă la originea termenului **țară**, adică „spațiul, pământul“ peste care domnește **bos(t)us** „conducătorul“, și apoi, prin derivare, de la **țară** se ajunge la **țăran**.

Puterea de influență și vechimea extraordinară a cuvântului **taraboste(u)s** se vede și prin aceea că este și etimonul pentru termenul **Burebista.**

Urmează să demonstrăm.

Tarabostus (forma pelasgă cu terminația us) admite – cum am arătat, termenul, în graiul vorbit firesc, de **barabus(t)u** și de aici formele – **burubustus - burubistus –Burebistus**; aceasta e forma originară pelasgă, **Burebistas** este numele regelui în limba greacă.

De altfel, istoricii antici îl numesc pe marele conducător dac, cu fonetisme ușor schimbate, datorată fenomenului numit „alunecarea de sunete“, când Burebistas, când Buerebistas sau Boerebistas.

Întărind ideea că lanțul continuității existenței dacilor – pelasgi - hiperboreeni a fost neîntrerupt pe aceste meleaguri, putem merge mai departe și să justificăm afirmația că daco - românii au păstrat în limba lor fapte nume, tradiții esențiale neschimbate, doar evoluția limbii a impus –aparent alte denumiri – așa cum am arătat.

Și iată din nou un exemplu; **Burebistas-Buerebistas** are în radical cuvântul **buer- boier**, clasa din care s-a ridicat marele rege.

Prolificul termen **tarabost(u)es** a format o familie de cuvinte, ce exprimă o realitate istorică uluitoare, prin adevărul și concretețea sa: de la **tarabostus** s-au format cuvintele: **1.sarabii, 2 sarabii cu tiară 3 Basarab, 4 Burebista, 5, boier 6 țară, 7 țăran** (prin derivare).

Să încheiem rotund demonstrația care a răspuns la întrebarea: **Cine sunt Basarabii?**

Tarabostes sunt nobilii daci, din care se trag **sarabii cu tiară**, sau **tiranii** care au dat un nume de rege vestit în antichitat, **Burebista** și pe neamul cel mai vechi și nobil al **Basarabilor**, al **Negrilor (Arabilor)** întemeietori ai țărilor românești, susținuți de **boieri**, conducând o țară, sprijiniți de **țărani**.

Dacii nobili, **tarabostes** ne fac să ne gândim la un arc peste timp - un pod care a legat existența noastră de miticul Pelasgus cel Mare, de rădăcinile lumii, a căror existență o simțim până astăzi, căci ei se află și în toponime - Basarabii Dobrogei sau în Basarabi, unde s-a născut sfântul Dimitrie cel Nou, în sudul Dunării, îl aflăm în numele unui ținut .și anume al Basarabiei, în hidronime în oronime nenumărate ca și în antroponime, care conțin lexemul **negru** identificat cu **basarab**.

Și demersul nostru ar putea continua amintind de numeroșii voievozi cu titlul de Negru Vodă, sau Basarab Vodă, dar nu aceasta și-a propus subiectul nostru.

Istoria are mijloacele ei de a consemna toate, rămâne numai s-o ascultăm și cu inima, căci în ea stă lumina minții iscoditoare, ce vibrează la sonurile profunde, mai aspre sau mai melodioase ale timpului. Numai vibrând, cu adevărat, în căutarea rădăcinilor noastre, vom putea descoperi adevăruri ce par atât de ascunse, pentru că sunt prea aproape de noi.

MULT E DULCE ŞI FRUMOASĂ LIMBA CE-O VORBIM

Legături

Camelia Tripon

Dacă în epoca trecută era doar pomenită etnogeneza limbii române în liceu, azi, încă din gimnaziu, se fac presiuni asupra conştiinţei copiilor noştri. Şi astfel toţi termenii bine selectaţi ca exemple sunt doar de origine străină, de te mai întrebi a cui limbă o vorbim. La televizor frecvent se continuă aceeaşi politică, de a ne învăţa că limba ce o vorbim este formată din împrumuturi. La fel se întâmpla şi la 1843, atunci când Aaron Florian a spus: **"Începutul ce ai este necunoscut, numele ce porţi nu este al tău, nici pământul pe care locuieşti... începutul ni s-a tăgăduit, numele ni s-a prefăcut, drepturile ni s-au călcat în picioare numai pentru că n-am avut conştiinţa naţionalităţii noastre, numai pentru că n-am avut pe ce să ne întemeiem şi să ne apărăm drepturile."**

Trăim vremuri în care conştientizăm la nivel planetar că numeroase teorii ce păreau sigure sunt înlocuite cu altele, mai profunde. Oare pruncii au uitat limba milenară a mamei lor, şi au preluat rapid limba latină de la nişte veterani nelatini cuceritori a unei părţi din teritoriul geto-dacilor? Aşa ne sugerează cu îndărătnicie cei care, dintr-un complex de inferioritate sau din neştiinţă, au iniţiat sau acceptat un sistem etimologic aflat în dezacord profund cu realitatea. Acelaşi lucru îl constata şi Robert Charroux despre strămoşii săi, celţii. Până şi primul cuvânt din lume, **mamă,** este legat de către autorii DEX-ului de latinescul **mamma**, care înseamnă ţâţă. Ca şi cum până la cucerirea unei părţi din Ardeal şi a unei părţi din Oltenia, populaţiile tracice, germanice, celtice şi scitice din spaţiul Carpato-Dunărean se năşteau prin inginerie genetică, fără mame. Această obsesie de a căuta cu orice preţ o etimologie se pare că are legătură şi cu lipsa de credinţă. Polarizarea lumii a început în ziua în care Dumnezeu a spus „Să fie lumină". Atunci dualismul a devenit creator şi generator de progres. Într-un cult monoteist există doar întregul. De aici o singură limbă, cea a lui Dumnezeu, iar celelalte sunt graiuri determinate de modul de viaţă şi tradiţia comunităţilor umane, de modul de percepere a cuvântului divin. Două mari popoare înrudite cu noi ne pot oferi o dată aproximativă asupra vechimii cuvântului **mumă** sau **mamă.** Numele zeiţei **Mut** este rădăcina termenului egiptean pentru „mamă". Această zeiţă ne duce în urmă cu peste 5.000 de ani. Conform unor savanţi, acum peste 10.000 de ani un cataclism sau un conflict ideologic (după mine) a dus la despărţirea populaţiilor de la Marea Neagră. Atunci arienii au pornit spre actuala Indie. Acum mai bine de 10.000 de ani, indoeuropenii rosteau cuvântul **mamă** în limba sacră a hinduşilor, sanscrita (unde pentru mamă se foloseşte **Mătr,** cu nominativul **Mătă**). Cu aceeaşi rădăcină ca în egipteană, **MUT,** se formează arhaicul **MUMĂ** şi germanul **MUT'TER** sau englezescul **MOTHER.** Autorii francezi remarcă: sanscritul „**MĂTR"** este **„cf. grec, alld. russe, ect."** Autorii DEX-ului poate peste două secole vor descoperi limba sanscrită, pe care Mihai Eminescu a studiat-o încă de acum o sută treizeci de ani. Atunci vor afla că toţi europenii în sânul familiei spun mamă astfel: în franceză **maman**, în engleză **mam(m)a** sau **mammy**, în germană **mama',** în greacă **mamma**; numai pentru spanioli mama înseamnă ţâţă ca şi pentru latini, care pentru mamă folosesc **mater.** Poate că atunci când teoriile etimologice se vor perfecţiona nu va mai fi necesară nici explicaţia ridicolă de transformare a silabei **gu** în **b -** pentru a ieşi „pasienţa" faptului că românii, provensalii şi locuitorii Sardiniei spun **limba** în loc de latinescul **lingua**.

Limba, **gras**, **greu** sunt termeni care cofirmă vechimea şi legăturile de rudenie cu neamuri ce azi sunt în extremele continentului european, dar care au avut odată aceeaşi **MUMĂ** cu noi, cu egiptenii şi hinduşii, şi aceeaşi limbă care exista dinaintea Turnului lui Babel, adică înainte ca oamenii să se fălească că-l pot ajunge în creaţie pe însuşi Dumnezeu. Limba, când este încărcată cu iubire, oferă şansa de a fi înţeleasă de toate nemurile; de aceea aş vrea ca iubirea să purifice neamul nostru de răul cu care unii ne întunecă istoria. Noi ne-am format, ca şi alţi europeni, pe fondul genetic şi lingvistic al primilor locuitori ai Europei – care au vorbit indoeuropeana.

Atâta timp cât în ţara asta mai există un copil care ridiculizează afirmaţiile specialiştilor, spunând „**Până au venit slavii**, **dacii n-au făcut agricultură**, dacă **plug** vine din slavă?" încă n-am dispărut. Încă mai putem demonstra că şi în germană există **pflug** şi **pfluger** pentru plugar, şi în în engleză există **plough**(plug), **ploughman** (plugar), **to plough**(a ara) - ca o dovadă vie a locuirii nemurilor germanice în spaţiul geto-dac, precum bastanii din sec.III îHr. şi burii care au fost aliaţii lui Decebal în 101. Cu aproape o mie de ani înaintea apariţiei slavilor în istorie, geto-dacii aveau legături cu popoare germanice despre care putem spune ne erau rude apropiate.

Dacia de ieri şi de azi

UNIREA BUCOVINEI CU PATRIA MAMĂ

Pr. Prof. Dr. Cezar Vasiliu.
Canada

Acum 86 de ani, la 28 noiembrie 1918, a avut loc proclamarea unirii Bucovinei cu România, moment istoric important în făurirea statului naţional unitar român, alături de unirea Basarabiei la 27 Martie şi a Transilvaniei la 1 Decembrie 1918.

Bucovina, în traducere «Pădurea de fag», este numele dat Ţării de Sus a Moldovei lui Ştefan cel Mare şi Sfânt de către austrieci în 1775. După pacea de la Kuciuk-Kainargi din 1774, în războiul ruso-turc început în 1768, austriecii ca recompensă că-i ajutase pe turci ceruseră o *«rectificare de frontieră în sudul Galiţiei»*, necesară trecerii din Transilvania, în Galiţia nou anexată. Astfel, contra bani grei şi daruri scumpe, Turcia ceda Austriei un *«coridor»* care cuprindea nu o fâşie îngustă de teren, ci întreg ţinutul Cernauţilor, cea mai mare parte din ţinutul Sucevei, vechea capitală a Moldovei, cu mausoleul descălecătorilor de la Rădăuţi şi mormântul lui Ştefan de la Putna.

În zadar protestară boierii şi clerul, în frunte cu domnitorul Grigore Ghica, ucis de turci la 1 Octombrie 1777 ; timp de 144 de ani acest teritoriu românesc a rămas sub ocupaţie străină, pâna în anul de graţie 1918. Austria a nesocotit sistematic drepturile limbii române, a stingherit dezvoltarea culturală şi a spoliat bogăţiile provinciei. Mulţi patrioţi bucovineni au fost nevoiţi să emigreze.

Timp de zece ani, Bucovina a stat sub administraţie militară, iar în 1786 a fost înglobată Galiţiei. Abia prin constituţia austriacă din 1849 a fost despărţită de Galiţia şi declarată provincie autonomă a Casei de Austria. În 1860 Bucovina şi-a ales o Dietă, cu stemă şi drapel propriu. Bucovina era reprezentată în Parlamentul vienez prin deputaţi români.

Faţă de Viena, fruntaşii politici bucovineni au avut o politică protestatară, începând cu episcopii Dosoftei Herescu şi Isaia Bălăşescu, cu fraţii Hurmuzache, cu mitropolitul Silvestru, cu dr. Gheorghe Popovici şi Iancu Flodor şi întreaga generaţie a Unirii. La baza politicii bucovinene a stat ideea naţională, care - apărată de generaţiile mai tinere - şi-a găsit cea mai elocventă expresie în votul unanim al Congresului Naţional de la Cernăuţi din 28 Noiembrie 1918, **Unirea cu România.**

Învăţământul secundar se predă într-o serie de licee, în germană, de exemplu, Cernăuţi (1808) - cu catedra româna în 1848 a lui Aron Pumnul ; Suceava (1860), Rădăuţi (1872). Preoţimea se pregătea la Institutul Teologic din Cernăuţi, înfiinţat de episcopul Isaia Bălăşescu în 1827, cu limba de predare latina, iar - din 1848 - româna. Acest institut s-a transformat în facultate de teologie în 1875, cu ocazia creării Universităţii din Cernăuţi, cu facultăţile teologie orientală, drept şi filozofie. Astfel, tinerii nu mai luau drumul Vienei, ci studiau acasă.

Românii bucovineni au început opoziţia faţă de politica de desnaţionalizare a guvernului austriac. O primă acţiune a fost manifestaţia studenţească de la Putna din 1871, cu ocazia împlinirii a 400 de ani de la sfinţire. Au participat personalităţi ca Mihai Eminescu, Mihail Kogalniceanu, Vasile Alecsandri, viitorul istoric A.D. Xenopol şi Ciprian Porumbescu.

Bucovinenii au salutat independenţa de stat a României din 10 Mai 1877, voluntari dintre ei participând la războiul din 1877-1878. Exista o serie de asociaţii academice ca *«Arboroasa», «Junimea», «Bucovina», «Moldova» sau «Dacia»*, alături de societăţi politice, *«Concordia» (1885), cu «Gazeta Bucovinei» (1892).*

În 1905 se întemeiază Partidul Naţional Român, iar din 1906 reapare «Gazeta Bucovinei», sistată în 1897. Din 1907 se introduce votul universal direct şi secret, exercitat de barbaţi în vârstă de peste 24 de ani.

Bucovina, aflată la graniţa celor două imperii, habsburgic şi ţarist, a devenit în 1914 - o dată cu declanşarea razboiului mondial - teatrul unor operaţiuni militare. La 2 septembrie 1914, cazacii generalului Pavlov ocupă Cernăuţii, iar în Octombrie austriecii reocupă provincia. La 17 iulie 1916, Ion I.C. Bratianu semna la Bucureşti, cu ministrii Rusiei, Franţei, Angliei şi Italiei, o convenţie prin care garanta integritatea teritorială a României şi reunirea Bucovinei, Transilvaniei şi Banatului la Regat.

În August 1916, România intră în Război de partea Antantei, dar în Decembrie 1916 armata româna este nevoită să se retragă în Moldova, inamicul ocupând două treimi din terito-

riul țării, inclusiv Bucureștiul. Habsburgii vor dezlănțui o adevărată prigoană împotriva românilor bucovineni, mulți luând drumul exilului. Ei au alcătuit la București. Comitetul refugiaților bucovineni, condus de istoricul Ion Nistor. La 9 Iunie 1917 are loc primirea oficială, în Piața Unirii din Iași, a primelor detașamente de voluntari bucovineni și transilvăneni.

La 22 Octombrie 1918, profesorul Sextil Pușcariu și alți patrioți bucovineni scot primul număr al ziarului «Glasul Bucovinei», difuzat în Vechiul Regat, în Transilvania și în Basarabia.

La 27 Octombrie 1918 se reunește la Cernăuți. Adunarea Constituantă sub președenția lui Dionisie Bejan, care hotărăște *«unirea Bucovinei cu celelalte țări românești într-un stat național independent»*. Adunarea a ales un Consiliu Național compus din 50 de membrii, care la rându-i instituie un guvern alcătuit din 14 secretari de stat, condus de Iancu Flodor. Noul guvern cere ajutorul armatei române... Astfel la 9 Noiembrie 1918, Divizia a 8-a, condusă de generalul Iacob Zadic, intră în Bucovina, iar două zile mai târziu intră în Cernăuți, rezervându-se o primire entuziastă. De acolo, ea ajunge până la vechea graniță a Bucovinei de la Ceremus, Colacin și Nistru.

La 11 Noiembrie 1918, a avut loc un schimb de telegrame între Consiliul Național și Regele Ferdinand privind eliberarea Bucovinei. A doua zi, Consiliul votează *«Legea fundamentală din 12 Noiembrie 1918 asupra puterilor Țării Bucovina»*, prin care își asumă înteraga putere în Bucovina.

Consiliul Național, completat cu 12 fruntați dintre refugiații bucovineni, hotărăște convocarea la 28 Noiembrie 1918, a Congresului General al Bucovinei pentru *«stabilirea raportului politic al Bucovinei față de Regatul României»*.

Marea zi pentru Bucovina sosise. La 28 Noiembrie 1918, în sala de marmoră a Mitropoliei Ortodoxe din Cernăuți, 74 de membri ai Consiliului Național au început lucrările Congresului, alături de 7 delegați germani, 6 polonezi și 13 din comunele ucrainene. Erau de față și reprezentanții Basarabiei în frunte cu Pan Halippa. Cu o seară înainte, tricolorul românesc fusese abordat și pe clădirea Universității.

Președintele Consiliului Național, Dionisie Bejan, a rostit cuvântul de salut, din care citățm : *«Întruniți astăzi în acest măreț lăcaș, care este și trebuie să ramână simbolul unirii în credința cu Dumnezeu și în neamul nostru, salut cu nețărmuită dragoste pe reprezentanții viteazei armate române, care la ordinul M.S. Regelui Ferdinand I ne-a întins mâna de ajutor în clipele de cea mai grea cumpănă. Salut cu aceeași dragoste pe reprezentanții fraților noștri din Basarabia, Transilvania și Ungaria. Vă salut pe voi, fruntașii neamului românesc din Bucovina, care ați venit cu inima însuflețită din tuspatru unghiuri ale țării, ca să așezați piatra fundamentală care să clădească trainic și de neclintit România Mare. Implor harul ceresc și binecuvântarea dumnezeiască asupra hotărîrilor ce veți lua».*

Șeful guvernului, Iancu Flodor, dădu apoi citire **«Declarației de Unire»**, care preciza că *«de la fundarea Principatelor Române, Bucovina, care cuprinde vechile ținuturi ale Sucevei și Cernăuților, a făcut parte din Moldova, care în jurul ei s-a închegat ca stat; că în cuprinsul hotarelor acestei țări se găsesc vechiul scaun de domnie de la Suceava, gropnițele de la Rădăuți, Putna și Sucevița, precum și multe alte urme și amintiri scumpe din trecutul Moldovei ; ca fiii acestei țări (. . .) au apărat, de-a lungul secolelor ființa neamului lor împotriva tuturor încălcărilor din afară și a cotropirii pagâne; ca 144 de ani poporul bucovinean a îndurat opresiunilor unei cârmuiri străine care îi nesocotea drepturile naționale; ca în 1774, prin vicleșug Bucovina a fost smulsă din trupul Moldovei și cu de-a sila alipită coroanei habsburgice ; ca 144 de ani, bucovinenii au luptat ca niște mucenici pe toate câmpurile de luptă ale Europei pentru gloria Austriei; că a sosit ceasul ca Țările Române dintre Nistru și Tisa să formeze un singur stat unitar(...)* ***hotărîm Unirea necondiționată și pe vecie a Bucovinei, în vechile hotare pâna la Ceremus, Colacin și Nistru, cu Regatul României»*** (Ion Nistor, «Istoria Bucovinei», ed. Humanitas, București, 1991, pag. 396-397).

Ion Nistor a facut o amplă expunere a motivelor istorice ale acestei declarații de unire, care a fost adoptată **în unanimitate.** Votul Congresului a fost adus la cunoștința Regelui Ferdinand printr-o telegramă, care a raspuns cu următorul mesaj: *«Salut cu nespusă bucurie actul mareț prin care Congresul General al Bucovinei, ca expresiune a voinței întregului popor al acestui vechi pământ românesc, a hotărît unirea completă a Bucovinei cu Regatul Român. Din adâncul sufletului mulțumesc Proniei divine că mi-a îngăduit ca, sub domnia mea, fiica răpită acum 144 de ani să se reîntoarcă la sânul țării-mamă, aducând noi forțe pentru propașirea neamului. În aceste clipe înălțătoare, gândul meu se îndreaptă către oamenii patrioți, care cu toate suferințele îndurate în cursul vremurilor, au știut să țină vie în inimile poporului memoria lui Ștefan cel Mare și Sfânt și sentimentul național, pregătind astfel, fără șovaire și însuflețiți de un patriotism cald, ziua binecuvântată de azi. Cu adâncă recunoștință primesc, dar, în*

numele poporului meu, întruparea Bucovinei la Regatul Român, asigurând populația Bucovinei că în mine va găsi mereu un sprijin tare şi o dragoste părintească»

Congresul a ales o delegație de 15 persoane care, a doua zi, la 29 Noiembrie, a prezentat, la Iaşi, Regelui Ferdinand Actul Unirii. Duminică 1 Decembrie 1918, Suveranii români au dat o masă de gală la Palatul Regal din Bucureşti, în timpul căreia a sosit şi telegrama de la Alba Iulia vestind unirea Transilvaniei cu România.

Apoi, actul Unirii Bucovinei cu Țara a fost adus la cunoştința guvernelor din Viena, Paris, Londra, Roma şi Washington.

La 31 Decembrie 1918 apare Decretul-lege privitor la unirea Bucovinei cu România, cu următorul cuprins : *«Bucovina, în cuprinsul granițelor sale istorice, este şi rămâne de-a pururi unită cu Regatul României»*. Semna Regele Ferdinand I şi Ion I.C. Brătianu, preşedintele Consiliului de miniştri şi ministru al afacerilor externe.

Tratatul de pace cu Austria, încheiat la 10 Septembrie 1919, preciza că Austria renunța la fostul Ducat al Bucovinei în favoarea României, iar Camera şi Senatul român au ratificat la Bucureşti, la 31 Decembrie 1919, Unirea Bucovinei cu Țara. Prin recunoaşterea Unirii de către **Congresul de pace** de la Paris şi prin includerea ei în Constituția României din 1923, memorabilul act al Unirii Bucovinei cu România din 28 Noiembrie 1918 a rămas definitiv.

Istoricul Ion Nistor a fost numit administrator al Bucovinei, cu rang de ministru. El a sosit la Cernăuți la 5 Aprilie 1919, luând parte la slujba de Sf. Paşti săvârşita de Mitropolitul Vladimir Repta în catedrala mitropolitană. A convocat un consiliu pentru alcătuirea programului de guvernare, care a luat hotărîrea reintroducerii limbii române ca limbă oficială în administrație, justiție şi şcoală.

La 24 Octombrie 1920 s-a inaugurat Universitatea românească din Cernăuți, în prezența Familiei Regale. Reorganizarea universității s-a făcut cu ajutorul profesorilor de teologie, în frunte cu Vasile Tarnovski, noul rector devenind Ion Nistor.

După votarea Constituției României Mari din 1923, Bucovina s-a integrat cu totul în viața politică şi administrativă a Regatului Român.

Biserica Bucovinei şi-a păstrat mitropolia la Cernăuți, cu episcopia sufragană a Hotinului, cu reşedința la Bălți. Noul mitopolit a fost Nectarie (1924-1935), urmat de Visarion Puiu (1935-1940) şi de Tit Simedrea (1940-1945). Pentru promovarea artei s-a înființat Teatrul Național şi Conservatorul de muzică şi artă dramatică din Cernăuți.

Din nefericire, epoca de pace a Bucovinei avea să fie de scurtă durată. Urmare a ultimatumului dat de ruşi din 27 Iunie 1940, armata roşie a ocupat Bucovina de Nord, ocupație care a durat pâna la 5 Iulie 1941, când trupele române izgoniră pe invadatori din Bucovina. Generalul Calotescu este desemnat de către Mareşalul Antonescu ca guvernator militar al Bucovinei, iar autoritățile civile şi bisericeşti se reîntorseseră la Cernăuți.

În August 1944 ruşii ocupă din nou Bucovina, iar la 12 Septembrie România a fost obligată să semneze la Moscova *«Convenția de armistițiu»* cu guvernele Națiunilor Unite, prin care nordul Bucovinei, cu Cernăuții, a rămas sub stăpânire sovietică. Tratatul de pace de la Paris din 10 Februarie 1947 a ratificat această nedreptate istorică.

Bucovina, țara fagilor, a dat numeroase **personalități,** ca istoricii Eudoxiu Hurmuzachi, Dimitrie Onciul şi Ion Nistor; jurişti ca Gh. Popovici şi Teodor Ştefanelli; entomologul Constantin Hurmuzachi; folcloristul Simion Florea Marian; scriitorii Iraclie Porumbescu şi Constantin Morariu, poetul Dimitrie Petrino, pictorul Epaminonda Bucevski sau compozitorul Ciprian Porumbescu, alături de profesorii de teologie Eusebiu Popovici sau Vasile Tarnavski., precum şi marii săi Ierarhi Isaia Bălăşescu, Silvestru Morariu, Nectarie Cotlarciuc, Visarion Puiu sau Tit Simedrea.

Plecându-ne cu pioşenie în fața celor care acum 86 de ani au realizat Unirea Bucovinei cu Patria-Mamă, încheiem cu cuvintele unui fiu al Bucovinei, poetul Vasile Posteucă : *«Dacă ne luăm răgazul să poposim un pic pe pragul cernit al Țării Fagilor, ziua de 28 Noiembrie 1918 este o carte deschisă a durerii şi măririi neamului nostru.* ***Bucovina****, cu Putnele, Sucevițele, Voronețurile şi Cosminele ei,* ***este însăşi inima istoriei noastre.*** *Căci Bucovina nu este o graniță, ci vatră. Inima unui neam. Leaganul unei istorii. şi vatră, inima, nu poate fi dată numanui niciodată. Ea poate fi încălcată, pusă-n lanțuri şi ținută, până ce dreptatea Providenței vine şi-i trânteşte pe asupritori la pământ. Şi* ***ziua aceasta a restaurării dreptății în lume va veni!*** *(. . .) Credem prea mult în viitorul de aur al Neamului, ca să nu profețim* ***învierea*** *bisericilor lui Ştefan cel Mare şi împlinirea din nou a geografiei româneşti. Avem nevoie de această integritate geografică pentru a ne da măsura în istorie şi a dărui lumii înnebunite de materie şi dominație lumescă o* ***spiritualitate nouă, în sens profund creştin şi omenesc*** *(. . .) Să ne oprim o clipă în loc şi să ascultăm chemarea pământului cu mânăstiri de fagi. Să auzim glasul criptei de la Putna la 28 Noiembrie»* («Cuvântul Românesc», Nov 1992,).

COMOARA LUI DECEBAL

Prof. Gligor Haşa

Epilogul, tristul epilog al războaielor daco-romane, a devenit un scenariu mereu adăugit sau ciuntit de istorici, cu insistență pe comoara lui Decebal, dusă la Roma. Din păcate, izvoarele scrise sunt laconice în lipsa însemnărilor medicului Crito şi a jurnalului împăratului, „De bello dacicum“, care s-a pierdut. Scenele de pe Columnă, spre final, arată că se dau lupte în jurul unor cetăți, care pot fi din Munții Orăştiei, dar şi din alte părți ale Daciei. Am mai afirmat în ton cu istorici probi că pe o rază de peste 50 km pătrați nu s-au găsit arme şi morminte (sau urne), că un strateg de talia lui Decebal nu se putea lăsa împresurat la Sarmizegetusa Regia şi că, dacă tot s-ar fi întâmplat, nu ar mai fi putut ieşi din cetatea asaltată din toate părțile. Posibilitatea unei ieşiri secrete, care mai aprinde imaginația, nu este confirmată de cercetări, cercetări, care, e drept, nici nu s-au prea făcut, aşa cum nici cealaltă parte a comorii, constând în obiecte de cult, din aur şi argint, ascunse de Vezina într-o peşteră, nu a fost căutată de... teama de a nu fi găsită. Scena sinuciderii, ilustrată pe Columnă, cea în care capul şi mâna dreaptă ale marelui rege sunt înfățişate lui Traian la Ranistorum (Orăştie?), inscripția de pe stela funerară a lui Tiberius Maximus, descoperită la Gramini, în Grecia, confirmă, totuşi, că ultimele lupte s-au purtat în acest amfiteatru de război, între Mureş, Strei, Râul Sebeş sau Râul Mare al Cugirului. Aici, undeva, se află Peştera Sacră a unui şir de sacerdoți ca Zamolxis, Deceneu, Scorilo, Vezina. Şi, de ce nu s-ar putea afla în ea sau în alta, din sistemul carstic Ponor-Ponorici, Cioclovina, urnele cu cenuşa morților?!

Ce este certificat prin izvoare epigrafice şi scrierile istoricilor antichității:

1. Decebal a preferat să-şi ia zilele decât să fie umilit în urma carului de triumf al lui Traian la Roma;

Celebra şi multcomentata scenă a sacrificiului regelui Decebal de pe Columna de la Roma.

2. Că scena nu se putea petrece departe de teatrul războiului şi de cetatea (castrul) unde se regrupau trupele romane şi unde era cartierul general al împăratului;

3. Că scena de pe Columnă, ba chiar şi cea gravată pe stela de la Gramini, înfăţişează o apă mare, de trecut cu luntrea, apă curgătoare (vezi esenţele lemnoase simbolizate pe metopă: arin, salcie, plop) care nu poate fi alta decât Mureşul (A se citi fragmentul „Ultimul drum al lui Decebal“);

4. Că gestul sinuciderii regelui dac a fost greşit interpretat, acesta fiind un sacrificiu voluntar adus zeilor pentru ca aceştia să izbăvească neamul, gest similar cu al regelui Vercingetorix;

5. Că de teama rezistenţei şi revoltelor, Traian dă dispoziţii să fie distrus ansamblul fortificaţiilor din jurul capitalei dacice şi să se construiască o altă capitală, la loc deschis, în Depresiunea Haţegului; dacii sunt siliţi să părăsească munţii, aşa cum mărturisesc scenele de pe Columnă, şi să coboare la val, încât curând străvechile vetre de locuire şi civilizaţie vor fi uitate (Prin graba strămutării ne explicăm noi atâtea comori şi atâţia mii de cosoni intraţi pe mâna căutătorilor de vreo trei secole încoace şi mai ales astăzi);

6. În mâinile romanilor au căzut imense bogăţii: Dio Cassius vorbeşte de comorile lui Decebal ascunse sub râul Sargeţia (care nu poate fi Streiul, aşa cum greşit bat monedă pe ipoteză istoricii care cunosc doar din lecturi munţii Orăştiei cu apele lor). După Criton, comoara adusă de Traian din Dacia se ridica la cinci milioane livre de aur şi o cantitate dublă de argint, pe lângă podoabe de preţ. Cu bogăţiile aduse din Dacia, Traian va relua campania de cuceriri în Asia şi de consolidare a puterii la Dunăre; o sută douăzeci şi trei de zile la Roma s-au organizat serbări cu lupte de gladiatori şi fiare sălbatice, ba chiar şi adevărate bătălii navale cu echipaje alcătuite din comandanţi. Să adăugăm la acestea cât au putut agonisi, prin jaf, ofiţerii şi soldaţii romani!; că cetăţenii Romei au fost scutiţi un an de impozite, primind şi un premiu de câte 650 de dinari de persoană. O pradă hunică sau gingishanică, din care s-a înfruptat Roma!

Despre comoara nedescoperită vorbesc aceeaşi istorici: obiectele de cult, podoabele şi veşmintele ascunse de marele preot Vezina într-o peşteră. Probabil că şi acestea vor fi fost fabuloase. Despre soarta Marelui Preot nu mai dă ştire nici un izvor. Probabil că, ascuns dimpreună cu alţi sacerdoţi în aceeaşi peşteră sacră, a supravieţuit războiului şi au sfătuit şi îndrumat în taină neamul; dacă nu vor fi ajuns la Dacii Mari din Maramureş sau la Costobocii şi Carpii de seminţie dacică din Bucovina şi Moldova. Dacă ne gândim la legendele cu nepoţii lui Decebal şi Dochia, la desele atacuri ale dacilor liberi asupra noii provincii romane, aşa s-a întâmplat. Dinastia regilor daci a supravieţuit. În vremea lui Atila (sec.V e.n.), cronica războiului crimhildic vorbeşte despre un falnic rege al dacilor răsăriteni, Pieporus, şi despre Rumnuc, care însoţeşte un falnic alai de călăreţi la nunta regelui hun cu frumoasa Ildică. Probantă şi probatorie ar fi şi ipoteza conform căreia această parte de comoară strămoşească îşi mai aşteaptă norocosul descoperitor în zona carstică a Cetăţelor Dacice, nu departe de Sarmizegetusa Regia. În romanul „Comoara lui Decebal“, autorul acestui volum a închipuit, pornind de la izvoare şi tradiţii orale, un astfel de scenariu. Cu peste zece ani în urmă, între Ponorici şi Cioclovina, câţiva tineri speologi din Hunedoara au descoperit, întâmplător, o mare peşteră, simţind că din pământul acoperit cu lespezi de piatră se prelinge un aer foarte rece. Ce s-a mai întâmplat? Ce se întâmplă cu mai toate la noi! S-a turnat dop de fontă şi s-a închis intrarea (de teama jefuitorilor). Oare câte zeci de astfel de peşteri, printre care şi Peştera Sacră, nu îşi aşteaptă cercetătorii? Pe cei adevăraţi, nu pe cei care îşi spun istorici şi speologi şi care încep, elaborează şi finalizează cercetările în... birou! Poate că eu nu voi mai fi atunci când se va exclama: scriitorul a avut dreptate.

Oare comoara aparată de Decebal cu atâta dibăcie să fie reprezentată doar de monedele de aur şi de argint descoperite de căutătorii de comori sau ea va apărea în toată măreţia ei dezlegând enigme şi stârnind patimi?

TRANSILVANIA, INIMA ETERNEI DACO-ROMÂNII

Dan Ion Predoiu

**„Să privească Ardealul lunei i-e ruşine
Că a robit copiii pe sub mâini streine".
M. Eminescu (Horia, 1867)**

Teama, gândul că marea majoritate a populaţiei Transilvaniei, românii autohtoni, îşi doreau unirea cu patria mamă, cu Principatele Unite surori, Moldova şi Ţara Românească, i-au făcut pe austrieci să cedeze şi să accepte înglobarea acestui teritoriu străvechi românesc Ungariei, în anul 1867.

Transilvania îşi menţinuse de-a lungul secolelor autonomia şi caracterul preponderent majoritar românesc, indiferent dacă suzeranitatea asupra acestui teritoriu a aparţinut fostului regat al Ungariei, desfiinţat în 1526, a Turciei între 1526 şi 1699, până la pacea de la Carlowitz, sau a Austriei, Curţii de la Viena, respectiv monarhiei Habsburgice din 1699 până în 1867.

Expresia populară de „supus austriac" a reflectat de fapt starea de subordonare a Principatului Transilvaniei către Austria.

Ungurii, popor migrator de secole din Asia, conduşi de Arpad (889-907) pătrund în Câmpia Panonică în anul 896 e.n.

Incidentul pomenit de Anoninus, din cauza unor râvnite teritorii în Transilvania, îi pune în conflict cu Menumorut, diferend care se încheie prin căsătoria fiului lui Arpad cu fata lui Menumorut, la începutul sec. X.

Este greu de crezut că fata de împărat se putea căsători cu prinţul nomad ce-i fusese hărăzit, fără ca nunta să nu fi fost oficiată şi la biserică. Numai că în zonă, biserica era subordonată Constantinopolului, Imperiului Bizantin – Roman de răsărit.

De remarcat tonul omenos cu care Menumorut se adresează lui Arpad într-o scrisoare, consemnată în cronica lui Anoninus, înainte de începerea conflictului: „Spuneţi lui Arpad, ducele Ungariei, domnului vostru: datori îi suntem ca un amic, cu toate că-i sunt necesare fiindcă e un om străin şi duce lipsă de multe. Teritoriul ce l-a cerut bunei voinţe a noastre nu îl vom ceda niciodată, câtă vreme vom fi în viaţă".

Dar, după încuscrire, invazia ungară a continuat în Ducatul lui Glad dintre Mureş şi Dunăre şi în Ducatul lui Gelu (Gelou dux Blachorum) dintre porţile Meseşului şi izvoarele Someşurilor, dovadă a existenţei unor formaţii statale care cuprindeau perimetrul minelor de sare şi de aur în funcţiune, anterior năvălirii proaspeţilor sosiţi în Transilvania.

Dar şi Simon de Keza menţionează existenţa românilor în Panonia, atât înainte de venirea hunilor, cât şi după dispariţia acestora din istorie.

Suplimentar, acelaşi Simon de Keza, referindu-se la secui, afirmă: „De aceea amestecându-se cu Blackii (românii) se zice că se foloseau de literele lor".

După ce s-au aşezat între Dunăre şi Tisa, având spatele asigurat, ungurii se reped cu violenţă, cruzime şi brutalitate în hoarde, spre occident, semănând groază, spaimă şi oroare peste tot pe unde au trecut.

Jefuitori şi feroci (după Halphen) timp de 56 de ani, din 889 până în 955, ungurii organizează 33 de raiduri dezastruoase în apusul Europei, în Lombardia, Bavaria, Saxonia, Westfalia, Franconia etc.

În 955, Otto I, fiul lui Henric Păsărarul, se pregăteşte intens şi-i aşteaptă, la întoarcere, dintr-o incursiune de pradă, la Lechfeld, nu departe de Ausburg, unde îi bate, îi zdrobeşte, le capturează conducătorii pe care-i execută, şi îi risipeşte punând capăt forţei care iniţia incursiunile de pradă.

Astfel, împuţinaţi, au fost obligaţi să devină sedentari şi să-şi organizeze o viaţă paşnică în Câmpia Panoniei, chiar creştinându-se la Constantinopol.

Groaza incursiunilor ungare a dăinuit mult în conştiinţa populaţiilor din teritoriile pe unde aceştia au prădat, au ucis, au jefuit.

Se pare că la aceea dată Panonia era situată la graniţa zonelor de influenţă a celor două Biserici predominante: de la Roma şi de la Constantinopol. Conflictele dintre cele două „Biserici" erau la acea dată în toi şi creştinarea iniţială a ungurilor la Biserica de la Constantinopol a trezit pizma, invidia şi ranchiuna celor de la Roma care fac oferte generoase regelui Ştefan I (997-1038) al ungurilor pentru a trece, din punct de vedere religios, de partea lor.

Toate acestea s-au petrecut înainte de marea schismă de la 1054.

Succesul pe care Biserica de la Roma nu l-a avut timp de peste şase secole cu populaţiile urmaşe ale dacilor, după recunoaşterea oficială a creştinismului de la începutul sec. al IV-lea, le-a surâs

acum cu noi veniții, doritori de mărire, de fapt şi de privilegii.

Informația scoasă la lumină din negura istoriei abia în zilele noastre, de către cercetătorul ungur Csallany Deszo, în 1972, cuprinsă în scrisoarea Papei Silvestru care îl dojenea pe regele Ştefan al Ungariei „că supuşii săi folosesc o scriere «dacică», de la dreapta la stânga, în alfabetul vulgar al localnicilor", este plină de semnificații.

Documentul, mărturia, referința în sine, confirmă faptul că nici până la ceea dată, de cumpănă între milenii, papalitatea nu se consolase cu gândul că localnicii, urmaşi ai dacilor, refuzaseră în continuu afilierea şi subordonarea lor către biserica de la Roma.

Oastea ungară sub Bela al IV-lea (1235-1270), din dinastia arpadiană, este nimicită de tătari la Mohi în anii 1241 şi 1242, dar acelaşi rege viteaz îl înfrânge pe împăratul german Frederic de Badenburg (1212-1250), în anul 1246, de la care Bela al IV-lea îşi recuperează părțile de vest ale Ungariei la care atentase Frederic.

Carol Robert de Anjou (1308-1342) instaurează dinastia „Angeviană" însă dorința-i de mărire îi este retezată de Basarab I (1310-1352), domnul Țării Româneşti, în 1330, la Posada, după ce, în prealabil, lui Basarab I îi fusese respinsă o ofertă de pace.

În calitate de conducător al cruciaților, Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei (1387-1437), este înfrânt de turci în 1387, la Nicopole, atunci când acesta a refuzat să ofere conducerea ostilităților lui Mircea cel Bătrân (1386-1418) domnul Țării Româneşti.

Sigismund de Luxemburg este bătut, în 1395 de domnul Moldovei Ştefan I Muşat (1394-1399).

Răscoala țărănească de la Bobâlna, din 1437, determină înființarea unei „uniuni frățeşti" între unguri, saşi şi secui, la Căpâlna, sub denumirea de „Unio trium nationum", fără români, pe care înțeleg în acest fel să-i pedepsească pentru răscoală. La acea dată Iancu de Hunedoara era în ascensiune politică.

Din momentul în care la conducerea Ungariei, în 1446, a venit dinastia românească a corvinilor, ungurii au înregistrat momente de mare glorie. Iancu de Hunedoara este numit guvernator al Ungariei între 1446-1453.

Cu toate că Iancu de Hunedoara venise la conducerea Ungariei de pe postul de voievod al Transilvaniei (din 1441 până în 1446) el nu înglobează acest teritoriu Ungariei, care rămâne să fie cârmuit pe mai departe de voievozi autonomi.

Iancu de Hunedoara - Guvernator al Ungariei 1441-1446

Între 1458 şi 1490 domnia lui Matei Corvin, fiul lui Iancu de Hunedoara, asigură apogeul Regatului Ungar. Deşi în 1467, la Baia, este înfrânt de către Ştefan cel Mare (1457-1504), domnul Moldovei, Matei Corvin, după ce îi bate pe cehi în războiul dintre 1468 şi 1478, ia în stăpânire Moravia, Silezia şi Lusacia. Matei Corvin ocupă chiar Viena în 1485, după războiul cu împăratul german Frederich al III-lea (1440-1489), purtat între anii 1481 şi 1485.

Chiar şi în perioada domniei de mare glorie a lui Matei Corvin, de 32 de ani, când la conducerea Transilvaniei se perindă zece echipe de voievozi autonomi, principatul nu intră în componența regatului ungar.

La numai 36 de ani după domnia lui Matei Corvin, decăderea regatului ungar îi face să nu mai fie în stare să reziste atacurilor turceşti cărora le făcuseră față, cu atâta ardoare, Iancu de Hunedoara şi fiul său Matei Corvin.

Ca urmare, anul 1526 este fatal pentru Ungaria. Armata ungară, deşi ajutată de austrieci, este zdrobită de turci la Mohacs, regele Ludovic al II-lea (1516-1526) este ucis în luptă, iar Buda ocupată.

Moartea regelui Ludovic al II-lea, permite casei de Habsburg de la Viena să vină, să se instaleze şi să preia conducerea Ungariei. Numai că Ungaria este împărțită la acea dată în trei părți de nord, de centru şi de sud, iar Casei de Habsburg îi revine numai fâşia de Nord.

Părțile „Centrală şi de Sud ale Ungariei ajung paşalâcuri turceşti, iar Buda devine capitală de paşalâc".

Turcii se instalează în zonă până în 1699, iar Ungaria este desființată ca stat şi rămâne strivită sub turci şi apoi sub austrieci timp de trei secole şi jumătate. Ca o dovadă că nimeni nu a considerat Transilvania ca parte integrantă a Ungariei, Transilvania şi regiunile de nord-vest ale Transilvaniei (denumite Partium) devin principat autonom sub suzeranitatea Imperiului Otoman.

Unirea celor trei țări românești făcută de Mihai Viteazul (1593-1601), găseşte Ungaria împărțită în două pa-

şalâcuri turceşti, iar zona de nord preluată de Viena.

Ca urmare, problemele lui Mihai Viteazul priveau numai relaţiile lui cu împăratul Rudolf al II-lea (1576-1612) de la Viena, interesat în a zdruncina autoritatea Turciei şi nicidecum cu Ungaria, ştearsă din istorie la momentul respectiv.

Împăratul Rudolf al II-lea, urmărindu-şi interesul, mediază o împăcare între Mihai Viteazul şi Gheorghe Basta, comandantul trupelor imperiale, dar acesta, după victoria de la Gorăslău împotriva lui Sigismund Bathory, omul turcilor, pune la cale uciderea lui Mihai Viteazul, la Câmpia Turzii, marcând încă o dată nesfârşitul şir al înşelătoriilor la care au fost supuşi românii de-a lungul secolelor, atunci când au contat pe buna credinţă a altora.

Şi totuşi poporul român a avut parte şi de înţelegere, bunăvoinţă şi cinstire din partea unor oameni de înaltă cultură din Europa.

Este cazul lui Martin Opitz (1597-1636), german din Silezia, poet, umanist şi istoric, considerat astăzi „părintele poeticii germane moderne", care în anii 1622-1623 a activat ca profesor la Alba-Iulia la Colegiu Superior, înfiinţat de principele Gabriel Berthlen. Aici, Martin Opitz scrie poemul ZLATNA, publicat la Strasbourg în 1624.

Martin Opitz îi vede pe români (pe valahi) ca fiind urmaşi ai dacilor. Poemul, ţinut ascuns peste două secole, este semnalat de M. Kogălniceanu în 1841 şi tradus de G. Coşbuc în 1888, în „Tribuna" şi apoi de Mihai Gavril, în 1997, sub forma unei cărţi cu note şi comentarii. Versurile sunt scrise cu uimitoare duioşie, admiraţie şi căldură: „Valahul ce trăieşte / în munţii lui departe / Nu ştie de-a cetăţii / pierzanii şi păcate // Valahul om de cinste / iubeşte brazda care / I-aduce rodul dulce / şi-aleasa desfătare // O Lisabon, iubite / pe unde am fost umblat / ţinut ca Zlatna noastră / să văd nu mi-a fost dat. // Sunteţi ca o pădure / cu rădăcini adânci / ce prinsă în cleanţuri / abrupte şi de stânci / şi-or cât ar da de aspru / prelung şi cu durere / Furtuna să vă smulgă / nu are aşa putere. // Eu plec de-aici spre Nordul învăluit în ceaţă / Iar tu rămâi cu bine, O, Dacie Măreaţă!"

Să fi fost acest poem sursa suplimentară de documentare şi de inspiraţie pentru principele Transilvaniei Gabriel Bertlen (1613-1629), care în 1627, la nici 30 de ani de la momentul unirii celor trei principate româneşti, vorbitoare de limbă română?

Poarta Otomană se opune. Dar independenţa şi chiar ostilitatea faţă de Viena de la acea dată este confirmată şi de faptul că Transilvania participă, ca stat independent, în perioada 1618-1648, la războiul de 30 de ani, început cu răscoala antigermană din Boemia.

Transilvania este aliată în coaliţia antihabsburgică cu Franţa, Suedia, Danemarca şi cu principii protestanţi germani sprijiniţi de Olanda, Anglia şi Rusia. Împotriva Vienei, a blocului Habsburgic (spanioli şi austrieci) uniţi cu principii catolici germani.

În anul 1643, la Alba Iulia, se încheie un tratat între Transilvania, Suedia şi Franţa prin care Principatul Transilvaniei primeşte subsidii pentru întreţinerea armatei în vederea luptei împotriva Imperiului Habsburgic.

În 1648, la încheierea războiului de 30 de ani, Principatul Transilvaniei participă, ca stat suveran, în în-

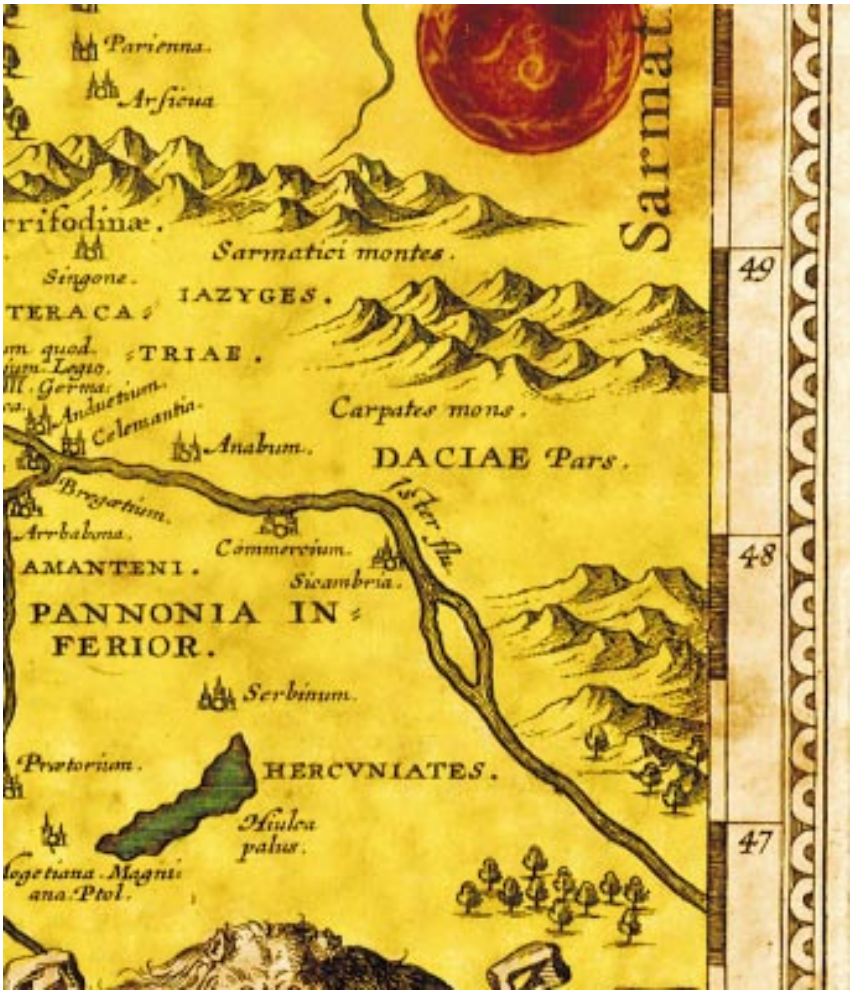

Hartă din secolul 10 în care apare Dacia ocupând spaţiu din Câmpia Panoniei şi în imediata apropiere a Insulei Margareta (Budapesta de astăzi) insulă formata de braţele bătrânului Istru (Dunărea de astăzi).

cheierea Păcii Westfalice.

Ca document istoric de mare importanţă, Mitropolitul Varlaam publică, în 1645, cartea care se cheamă „Răspunsul împotriva catehismului calvinesc“, în a cărui prefaţă autorul afirmă explicit unitatea de neam a românilor din Transilvania cu cei din Ţara Românească şi Moldova, confirmând de fapt punctul de vedere confirmat, cu peste o sută de ani în urmă, în 1536, de Nicolae Olahus la Bruxelles, primul învăţat care a afirmat în scris în lucrarea „Ungaria“ existenţa, realitatea şi evidenţa „unităţii de neam şi de origini a muntenilor, a moldovenilor şi a transilvănenilor“.

În perioada războiului de 30 de ani, principi mai importanţi ai Transilvaniei au fost Gabriel Berthlen, din 1613 până în 1629, şi Gheorghe Rakoczi I, din 1630 până în 1648.

Sub Gheorghe Rakoczi al II-lea (1648-1657), văduva lui Gheorghe Rakoczi I, pe nume Suzana Larantffy, înfiinţează în anul 1657 şcoala românească Făgăraş.

Tot în anul 1657, principele transilvan G. Rakoczi al II-lea încheie cu domnul Ţării Româneşti, Mihnea al III-lea, la Târgu-Mureş, un tratat de alianţă în condiţii de deplină egalitate.

În 1659 principele Acaţiu Barcsau scuteşte pe preoţii ortodocşi români din Transilvania de obligaţia de a da dijma şi nona din cereale şi vite, scutire reconfirmată în 1663.

Sinodul de la Alba Iulia din 1675, al Bisericii Ortodoxe din Transilvania, hotărăşte să suspende pe preoţii care nu slujeau în limba română, ci în slavonă. De unde rezultă că în acea perioadă era susţinut românismul din Transilvania cu toată rezonanţa străină a numelor de principi.

Poate că nu este lipsit de interes să se consemneze că, la 1685, istoricul român Miron Costin (1633-1691), în „De neamul Moldovenilor“, inserează părerea istoricului sas L. Topelltinus cum că saşii din Transilvania sunt urmaşii direcţi ai dacilor, confuzie preluată din „Getica“ lui Iordanes (sec. VI) care, sub codul get-got, a atribuit istoria geţilor către goţi. Eroarea a fost corectată abia în 1853 de către lingvistul şi filologul german Iacob G. Grimm (1785-1863).

Astăzi se ştie că saşii au venit în Transilvania în sec. al XII-lea unde au înfiinţat „şapte oraşe“, „Silbenburgen“, aşa cum este şi astăzi denumită Transilvania de către vorbitorii de limbă germană.

Nicolaus Olahus (Nicolae Valahul)

Între 1683 şi 1699 se desfăşoară în cea mai mare parte, pe teritoriul Ungariei, războiul austro-turc. În acea perioadă, încep acţiunile de preluare a suzeranităţii Transilvaniei de către Imperiul Habsburgic. Una dintre căile prin care Viena încerca să atragă de partea sa pe românii din Transilvania a fost aceea de a acorda facilităţi românilor care treceau la religia greco-catolică patronată de Papa de la Roma.

Astfel, în 1691, Împăratul Leopold I (1658-1705) promulgă o „Diplomă Leopoldină“, în care se specifică faptul că „Principatul Transilvaniei este subordonat direct împăratului“, care acordă drepturi celor patru religii recepte: catolică, calvină, luterană şi unitariană. În 1697 Sinodul ortodox de la Alba Iulia, sub mitropolitul Teofil, acceptă Unirea cu Roma. În 1699, după pacea de la Carlovitz, în care atât Ungaria, cât şi Transilvania sunt cedate de către Poarta Otomană Habsburgilor, împăratul Leopold I dă prima „Diplomă Leopoldină“ în care recunoaşte clerului unit din Transilvania aceleaşi privilegii de care beneficia şi clerul catolic.

În 1701, împăratul Leopold I dă a doua „Diplomă Leopoldină“ care extinde drepturile „preoţilor uniţi“ şi către mirenii – inclusiv ţărani – care vor accepta Unirea cu Roma.

Dar această înlesnire nu se respectă, nu se acordă şi nu se aplică niciodată, prevederii în sine opunându-i-se nobilimea de origine ungară, săsească sau secuiască.

Pentru o mai bună coordonare a provinciei de către Curtea de la Viena, din 1712 titlul „Mare Principe al Transilvaniei“ a fost preluat de împărat, care la acea dată era Carol al III-lea de Habsburg (1712-1740).

Ultimul principe al Transilvaniei a fost Francisc Rakoczi al II-lea (1704-1711).

ZAMOLXIS, PRIMUL LEGIUITOR AL GEȚILOR

CAROLUS LUNDIUS

De ce trebuie să auzim de la Carolus Lundius despre Zamolxis ca fiind cel care a dat lumii primele legi scrise? De ce nici unul din istoricii noştri nu-l pomeneşte? Oare de ce suedezii se mândresc cu ce noi refuzăm să ne mândrim?Când oare istoria noastră în loc să înceapă cu înfrângerea noastră ,cu sfârşitul nostru ca stat,cu înfrângerea lui Decebal, va începe cu istoria Daciei şi a regilor ei ?
Iată de ce ne facem o datorie de onoare în a publica în serial întregul volum ZAMOLXIS, PRIMUL LEGIUITOR AL GEȚILOR.

Prima ediție a acestui volum sub titlul Zamolxis Primus Getarum Legislator, scrisă de Carolus Lundius a apărut în Suedia, în anul 1687. Am găsit-o rătăcită într-un anticariat din Upsala-Suedia, de unde am cumpărat-o la un preț mare, încredințând-o spre traducere doamnei Maria Crişan . Dr. NAPOLEON SĂVESCU

(Continuare din numărul trecut)

Rezumat Cap. III, 1-2§1. Există unii care resping vechimea legilor noastre, iar în fruntea acestora se află Coringius (Hermann Conring - 1606-1681– fondatorul istoriei dreptului german; lucrarea lui de bază este De origine juris germanicii (Despre originea dreptului germanic), 1643, n.t.). Principalul lui argument este că Goții (Geții) la acea vreme nu ar fi avut litere. Acest motiv este evident fals, deoarece folosirea literelor gotice (=getice) în patria noastră este străveche. Lex Attinis, lex lata pe care o demonstrează Messenius. Grecii şi alte popoare au luat litere (alfabetul) de la Geți. La Herodot şi Diodor găsim opinii directe despre răspândirea acestor litere §2. Alt argument al lui Conringius - o pană mai uşoară.

§1. Să vă fie clar pentru toți, că cei pe care Antichitatea i-a numit cu o venerație aleasă Geți, scriitorii i-au numit după aceea, printr-o înțelegere unanimă, *Goți*. În acest sens, a fost un mare număr de scriitori, dintre cei mai diferiți, iar eu nu i-am enumerat chiar pe toți. Goții (Geții) au întrecut, în glorie şi fapte, toate neamurile şi toate națiunile, până în ziua de azi; cei mai mulți, relatând despre războaiele şi bătăliile dus de Goți (şi Geți), rămân înmărmuriți şi plin de admirație față de ei. Niciodată nu s-au scris atâtea opere literare şi istorice, niciodată nu s-au promulgat atâtea legi civile şi sacre - sunt fără egal în lume! Despre toate acestea ne stau mărturie atâtea genuri literare grăind despre acele vremuri străvechi. De aici, şi tocmai fals judecatul Andreas Bureus (**Descript. Sueon. Polit.**, p. m 20), ale cărui cuvinte, urmărite punct cu punct, constatăm că nu se abat de la adevăr: „Că vechimea legilor noastre vestgotice s-ar cuveni să fie socotită din perioada în care goții au plecat de aici sau puțin după aceea, este departe de orice dubiu, căci ne stă mărturie prezența Goților în Grecia şi Tracia, unde se stabiliseră". Cu el alături sau cel puțin pe același teren va fi așezat şi strălucitul Hermannus Conringius (**De orig. Jur. Germ.**, c. V). Şi această dispută, arată după cum se instrumentează: dacă s-a recurs numai la jocuri ridicole, ceva arme, aparat scenic, trecând peste cele serioase; pe acele Herculeene le-a trecut cu vederea, le-a înlăturat pe dată. De aici şi prima reclamație, ba încă foarte vehementă. Fără îndoială că înainte de Wulfila, *acestea au fost literele runice pe care le-au folosit popoarele nordice; iar lui Wulfila nici nu i-ar fi trecut prin minte să inventeze alte caractere noi, dacă Goții se foloseau deja de cele runice* (dar așa cum aflăm din cartea lui Bonaventura Vulcanius, **De literis et lingua Getarum sive Gothorum**, Lyon, 1597 şi din cea a lui Johannes Magnus, Gothus, **Historia de omnibus Gothorum Sueonumque regibus**, Roma, 1554, carte în care s-a publicat, pentru prima oară, atât alfabetul getic, cât şi legile lui Zamolxis, Wulfila s-a folosit de alfabetul getic ca să-l creeze pe cel gotic în care a tradus apoi Biblia cunoscută sub numele de **Codex argenteus**, n.t.). Aşadar, Goții nu ar fi avut, la acea vreme, alfabet şi nici legi scrise. Acestea s-au născut de la Wulfila încoace, adică cam în jurul anilor 460. Conringius se sprijină şi pe relatările lui Soganienus (istoric grec din sec. V, n.t.) în care în a sa **Istorie ecleziastică** (VI, 37), îl laudă pe Wulfila pentru meritul de a fi fost *cel dintâi inventator al alfabetului gotic şi care a tradus în acest alfabet şi Biblia*. Şi apoi, printr-o mică evitare, adaugă năvalnic: „Desigur Wulfila nu a fost primul care a gândit şi pus la punct literele gotice, ci numai le-a dezvoltat şi adaptat pe cele greceşti, descoperindu-le pe f şi Q". La fel şi Claudius, comentatorul **Analelor** lui Tacitus (XI, 14), care ar fi descoperit trei litere noi şi le-a adăugat în numărul celor vechi latineşti, litere care, zice el, sunt foarte necesare. Despre formele acestora, a se vedea Vertranius. Lucru sigur este că folosirea alfabetului fonetic de către Geții din patria noastră (i.e. Suedia) datează imediat după Potop, alfabet descoperit pe niște pietre splendide de o mărime considerabilă, așa cum ne relatează foarte limpede Joannes Magnus (**Historia omnibus Gothorum**

Sueonumque regibus, Roma, 1554, c. I, cap. 7, tot aici sunt publicate şi Legile lui Zamolxis, n.t.): De adăugat, din acelaşi motiv, *legea celui dintâi Attin* pe care o evidenţiază Messenius din Cronicile lui Joannes Martinus şi care sunt în deplină concordanţă cu cele mai vechi codexuri de legi naţionale: această lege de o mare bogăţie s-a elaborat în secolul al XVIII-lea de la Facerea Lumii. De ce? Pentru că se dovedeşte, socoteşte Stiernhielmius că limba greacă este aceeaşi cu cea care a fost a vechilor Goţi (adică Geţi). Şi, ca să nu te îndoieşti de nimic, literele acestei limbi, ca şi ale celorlalte de altfel, au fost luate de la Geţi (Nu numai Lundius, dar şi M. Crişan susţine acelaşi lucru în toate comunicările prezentate la congresele internaţionale din acest an, Târgovişte, Constanţa, Bucureşti, deja publicate, n.t.). Şi, cel mai apropiat de spiritul meu, şi ca să nu rămână nimic neclar în privinţa literelor acestei limbi care toate provin de la geţi - ca de altfel în cazul tuturor celorlalte alfabete, vezi ce spune Cl. Rudbeckius în **Atlantice**, unde acest adevăr este dovedit cu o forţă cu totul aparte. Dar şi Cl. Salmasius o spune clar şi direct că primii oameni care au populat Grecia şi sunt şi *autori* ai limbii eline *au fost cei veniţi din regiunea nordică şi scitică*. Şi la fel stau lucrurile şi în alte privinţe (ca să nu vorbesc nimic aici de Palamede şi Simonide) - fără un motiv întemeiat probabil vei obiecta şi vei persista în asta: că acesta ar fi fost Cadmus, care cel dintâi ar fi adus literele din Fenicia în Grecia, prin aceasta însă nu se poate nega că primele litere nu au apărut la popoarele nordice, după cum estimează mai sus pomenitul Rudbeckius. Căci pe drept cuvânt, bătrânul Herodot (V, 58) mărturiseşte clar că Grecii, înainte de a folosi literele aduse de la fenicieni de Cadmus, le-au adus nişte îmbunătăţiri (le-au adaptat graiului lor). *Metarruqmizw*, adică „ajustez", „adaptez", „corectez"; *metarruqmisante*, zice Herodot, *sfewn oliga*, adică operând unora din ele simple modificări; *sfewn* este *ionic* folosit în loc de *autwn* = „lor înşişi" / „aceloraşi"; interpretarea populară este mai puţin reuşită: „după ce au operat nişte schimbări pe ici, pe colo, au început să le folosească". Cam în acelaşi chip s-a exprimat şi Diodor din Sicilia (V, p. 235, **Edit. Laur. Rhodom.**): „*ouk ex arh eurein, alla tou tupou twn grammatwn metaqeinai monon*" („nu ei -Fenicienii - au fost primii care le-au inventat, ci primii care le-au folosit"). Şi înseşi literele, din respect pentru adevăr, ţi-l arată, căci sunt destul de convingătoare. În această privinţă, chiar şi Tacitus (**Annal.** d.l. XI, c. 13, la final) cu totul justificat, aminteşte că literatura greacă nu este absolută şi imuabilă. După părerea multor teologi, Fenicienii ar fi luat literele de la Iudei, iar iudeii de la Moise. Poziţionarea nu este de negat: Pământul şi axa lui care înclină spre răsărit se sfârşesc cu Arabia; la sud se află Egiptul; la apus, fenicienii şi marea; la nord, lateral, de-a lungul Siriei, după Tacitus (**Hist.**, lib. V, c. 6, **Annal.**, l.d. XI, c. 14; vezi şi Eupol. **Lib. de regibus**, Clement. Strom., lib. I, Horn **De convers Ind.**, lib. I, c. 4). Cel care afirmă totuşi că literele feniciene au pătruns în Grecia prin Egipt, susţine şi vanitatea egiptenilor, căci se poate prea bine ca inventatorii literelor să fie unii, iar grecii să le fi primit de la alţii (în cazul de faţă, geţii, iar grecii nu le-au primit direct de la ei, ci prin intermediul fenicienilor sau egiptenilor; dar cum geţii locuiseră deja Grecia în Antichitate, era foarte firesc ca lucrurile să stea cum au fost arătate mai sus; apoi, într-un al doilea val, să fi fost aduse şi de Cadmus, n.t.).

§2. Totuşi, rămâne ferm pe aceeaşi poziţie Conringius, susţinând că înainte de sueoni şi goţi, danii (i.e. Dacii din Dacia de Vest, azi Danemarca, n.t.) au fost aceia care s-au folosit, cei dintâi, de legi scrise: „căci se obişnuia ca primii autori ai legilor să laude regii, pe Valdemar I şi pe Valdemar II la al căror nume se mai adăuga şi adjectivul *Scanicae* şi *Sialandicae*, cum a fost cazul legii promulgate în anul 1163, sub Valdemar I, şi *Cimbricae* (în legile noastre figurează sub numele de *Jutarum*, „Dacia de Vest"), cazul legii promulgate în 1240, sub Valdemar II şi aceste legi erau, în mare parte, întocmite după modelul jurisdicţiei saxonice, după cum relatează Arnoldus Huitfeldius, Marele Cancelar al regelui Daniei". (**Praef. Leg. Prov. Fion.**). Dar începând pe mâini neexperimentate, a fost simplu să se cadă de acord în privinţa acelui drept (legi), aşa cum s-a putut vedea, fie că a fost vorba de corectori princiari, fie de autori prea zeloşi care s-au situat deasupra regilor, lăudaţi mai sus de către Conringius. Dar la început nici nu era nevoie de un consens, căci printre altele, şi prin diferitele chipuri de a pleda şi prin acordarea de termeni spaţiaţi, în darea hotărârilor în procese având ca temă cultul profan al zeilor, acestea erau primite din partea celor cu putere de discernământ sau aplaudând sau respingând zgomotos hotărârea (Nu am certitudinea înţelegerii corecte a frazei, n.t.). Iată că este o întreprindere grea să fac o incursiune în istoria străveche a unui popor foarte cultivat, la care au fost legi de tipul celor pomenite. Şi ceea ce ţine separat de scani (scandinavi) cu siguranţă că sunt foarte asemănătoare cu cele ale goţilor, pentru că din simpla comparare a legilor, socot că se clarifică totul destul de bine, care, aşa cum sunt, sunt cenzurate prin erudiţia acestor legi. Şi nici nu este de mirare, căci mai de mult Scania a fost o parte a Regatului, a fost cămara Goţiei (un adevărat dulap unde se păstrau alimentele pentru goţi). Regele Amundus /*Slemme*/ a fost cel care a separat Goţia de celelalte ţări, prin graniţe. Vezi şi fragmentele de legi ca anexă la legile vestgotice: *Am gamble Wästgiotha Kämärken emillan Swerige och Danmarck* („Despre graniţele vechi ale Goţiei de Vest cu Sueonia şi Dania"). Cât priveşte legile Danilor (Dacilor de Vest), închipuieşte-ţi o îngrămădire de cuvinte alandala (în text este *verbotenus*, cuvânt care nu figurează în Quicherat, n.t.), fiindcă distinsul Conringius cam aşa înţelege (lucru cu care nu poţi fi de acord fără a roşi); poate tocmai de aceea nu este urmărit cu seriozitate, căci chiar şi în legătură cu sueonii şi goţii, în faţa cuvintelor clare despre legi, încrederea în autori este de neînvins şi prin permanenţa foarte sigură a unor documente de arhivă se poate sigur trage o concluzie trainică fără nici, o şovăire.

(Continuare în numărul următor)

Kogaion 2005

AL VI - LEA CONGRES INTERNATIONAL DE DACOLOGIE BUCUREŞTI, 2-3 IULIE 2005

În zilele de 2-3 iulie 2005, la Hotelul Intercontinental din Bucureşti, sunteţi invitaţi să luaţi parte la lucrările celei de-a VI-a ediţii a Congresului Internaţional de Dacologie « Kogaion 2005 ». Aşa cum aţi fost obişnuiţi din anii trecuţi, sesiunile şi programele asociate Congresului vor acoperi multiple aspecte ale istoriei Daciei. Aceste oportunităţi de schimb intelectual vor marca stadiul actual al cercetărilor şi vor sugera direcţiile viitoare, dând in acelaşi timp atât cercetătorilor consacraţi cât şi celor mai tineri o oportunitate de a-şi prezenta lucrările.

Programul ştiinţific al Congresului include urmatoarele secţiuni :
Secţiunea 1 Kogaion muntele sfânt al dacilor (chairman:. Napoleon Săvescu,.)
Secţiunea 2 Cultura şi civilizaţia dacică reflectată în mitologie, credinţe, tradiţii, medicină (chairman:. G. D .Iscru)
Secţiunea 3 Aspecte multiple ale istoriei Daciei

Se aşteaptă participarea oamenilor de ştiinţă din Macedonia, Italia, Elveţia, Bulgaria, Canada, Serbia, Germania, Israel, Slovacia, Rusia, SUA şi alte ţări.

Limbile în care se vor desfăşura lucrările congresului sunt româna si engleza

Date importante:
Termenul limită pentru trimiterea rezumatelor lucrărilor: 1 mai 2005
Anunţarea lucrărilor acceptate : 1 iunie 2005

Vizitaţi www.dacia.org/congres6 pentru noutăţi, schimbări şi adăugiri.

Aşteptăm confirmarea participării dumneavoastră, împreună cu un rezumat al prezentării pe care doriţi să o susţineţi la Congres, care să nu depăşească 2 pagini (font Times New Roman, preferabil cu diacritice) în format electronic pe adresa congres@gmail.com sau sub formă de CD/dischetă/material dactilografiat prin poştă, pe adresa :

Dacia Revival International
Str. Orzari nr. 15,
Bucureşti, cod 021551
-in atenţia d-nei Luiza Jugănaru-

Telefon: +4 0724.078.334
+40 21 321 53 54
Fax: +40 21 321 53 54
+40 0314 015150.

Organizator

DACIA REVIVAL

Sponsor principal

COMPANIA HOTELIERA INTERCONTINENTAL BUCURESTI

5 948394 040019 07

Preţ 14,500 lei. Pentru străinătate: 1.5 USD